

HELSINGIN YLIOPISTO

Oikeustulkkirekisteri

Käytännön toteutuminen ja
kehitysmahdollisuudet

Ville-Eemeli Miettinen
Pro gradu -tutkielma
Englannin kääntäminen
Kielten laitos
Helsingin yliopisto
tammikuu 2019

Tiedekunta - Fakultet - Faculty Humanistinen		Koulutusohjelma - Utbildningsprogram - Degree Programme Kääntämisen ja tulkkauksen maisteriohjelma	
Opintosuunta - Studieriktning - Study Track Englannin kääntäminen			
Tekijä - Författare – Author Ville-Eemeli Miettinen			
Työn nimi - Arbetets titel - Title Oikeustulkkierekisteri – Käytännön toteutus ja kehitysmahdollisuudet			
Työn laji - Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma		Aika - Datum - Month and year huhtikuu 2019	Sivumäärä- Sidoantal - Number of pages 69
Tiivistelmä - Referat – Abstract Oikeustulkkaus on vaativa, ammattitaitoa ja koulutusta vaativa erikoisasiantuntijatehtävä. Huonosti suoritettuna se voi vaarantaa jopa oikeusturvan kokonaan. Hyvä tulkki varmistaa, että oikeudenkäynnissä tulkittavan oikeusturva toteutuu, ja että hän saa Suomen ja EU:n takaamien lakien ja asetusten mukaisesti reilun kohtelun ja tulee ymmärretyksi. Oikeustulkkauksen tasoa ja oikeusturvaa varmistamaan perustettiin 2016 oikeustulkkierekisteri Euroopan unionin direktiivin 2010/64/EU johdosta hallituksen esityksen HE 39/2015 pohjalta. Rekisteri on ollut nyt voimassa neljä vuotta. Tämä tutkielma selvittää rekisterin nykytilaa: rekisterin ja rekisteröintimenetelmän ongelmakohtia, tulkkien itsensä näkemyksiä siihen, miten hyvin rekisteri on onnistunut tavoitteissaan, ja tulkkien ja Helsingin käräjäoikeuden henkilökunnan kyselyn pohjalta saatuja mielipiteitä siitä, miten rekisteriä voisi kehittää tulevaisuudessa. Lisäksi tutkielma selvittää sitä, miten paljon rekisterin oletettu käyttäjäkunta, tulkkauksia tilaavat viranomaistahot, käyttävät rekisteriä tulkkien hankkimiseen. Tutkimuksen kyselyyn vastasi hiukan yli puolet tutkimushetkellä oikeustulkkierekisteriin kuuluvista tulkeista. Toiseen kyselyyn, joka lähetettiin Helsingin käräjäoikeuden työntekijöille, vastasi viisi työntekijää. Tulkit eivät ole tyytyväisiä rekisterin nykytilaan ja tutkimusaineiston pohjalta vaikuttaisi siltä, etteivät käräjäoikeudet käytä rekisteriä vaan pitäytyvät omissa tulkkilistoissaan. Rekisteri on kallis ja hankalasti löydettävissä ja siihen pääsy on monimutkaisen prosessin takana. Rekisteriä kehitetään, ja rekisteriä hallinnoivalla Opetushallituksella ongelmista ollaan kuitenkin tietoisia. Rekisteröinnin ongelmakohtiin pitäisi olla tulossa muutoksia ja parannuksia, ja rekisterin verkkosivut uudistetaan vuoden 2019 aikana.			
Avainsanat - Nyckelord - Keywords Haastattelututkimus, oikeustulkkierekisteri, asiantuntijahaastattelu, oikeustulkki, oikeustulkkaus, kyselytutkimus, tulkkaus, tulkkauksen tutkimus			
Säilytyspaikka - Förvaringställe - Where deposited			
Muita tietoja - Övriga uppgifter - Additional information			

Sisällysluettelo

1	Johdanto.....	3
2	Oikeustulkkkaus.....	4
2.1	Mitä oikeustulkkkaus on?.....	4
2.2	Kenellä on oikeus saada oikeustulkkkausta	6
2.3	Oikeustulkkkauksen selvityshanke 2008.....	8
2.4	Lainsäädäntö ja muiden maiden käytänteet.....	9
2.4.1	Oikeustulkkirekisterit muualla Pohjoismaissa	9
2.5	Hallituksen esitys oikeustulkkirekisteristä	12
2.6	Tulkin merkitseminen oikeustulkkirekisteriin.....	14
3	Metodit.....	15
3.1	Tulkkien kommentit tutkimuksen alussa.....	15
3.2	Rekisterin nykytila ja kehitysehdotukset 2019.....	16
3.3	Metodi ja kyselyt	18
	Kysely oikeustulkkirekisterissä oleville tulkeille.....	19
	Kysely Helsingin käräjäoikeuden käräjäsihteereille ja henkilökunnalle .	19
4	Vastausten esittely ja analyysi	20
4.1	Kysely oikeustulkkirekisterissä oleville tulkeille.....	21
4.2	Kysely Käräjäsihteereille ja oikeudessa työskenteleville.....	35
4.3	Yhteenveto vastauksista	39
5	Päätelmät ja pohdinta.....	41
5.1	Tulkkikysely	42
5.2	Henkilökunnan ja käräjäsihteerien kysely.....	44
5.3	Rekisterin kulut ja rekisteröinnin maksut.....	44
5.4	Tulkin ammattitaito ja tulkkilistat	46
5.5	Asiantuntijahaastattelu	47
5.6	Lopuksi.....	50

6	Käsiteluettelo	52
7	Lähteet	54
8	Summary.....	56

1 Johdanto

Oikeustulkkaus on vaativa ammattilaji, ja yksilön oikeuksien ja oikeusturvan toteutumisen kannalta erityisen tärkeää. Hyvä tulkki varmistaa, että oikeudenkäynnissä tulkittavan oikeusturva toteutuu, ja että hän saa Suomen ja EU:n takaamien lakien ja asetusten mukaisesti reilun kohtelun ja tulee ymmärretyksi. Oikeudenkäynnit ovat erikoinen tilanne, johon harva ihminen elämässään joutuu, niissä on omat protokollansa ja sanastonsa, jotka ovat ihmisille vieraita. Ideaalitalanteessa oikeustulkki on koulutettu ammattilainen, jolla on tarvittava kokemus ja tietotaito varmistaa, että asiakkaan oikeuksia seurataan. Käytännössä tilanne on kuitenkin ollut pitkään varsin erilainen, ja Suomeen asetettiin 2016 Opetushallituksen ylläpitämä oikeustulkkierekisteri, jonka tarkoituksena on varmistaa oikeustulkkausten laadukas ja lain vaatima toteutuminen.

Oikeudenkäynti on prosessina valtaosalle sen kokevista ihmisistä ennalta tuntematon, monimutkainen ja asiat ovat usein tulkittaville suuria elämänkysymyksiä kuten lasten huoltajuuskiistoja, elatusvelvollisuuksia, rikosoikeudenkäyntejä, tai kiistoja, jossa voi olla kyse suurista summista. Oikeustalo pakollisen turvatarkastuksensa kanssa on vieras ympäristö, ja jos tähän lisätään mahdollisuus siitä, ettei henkilö tule ymmärretyksi tai ymmärrä mitä tapahtuu, lopputulos voi olla oikeusturvan kannalta katastrofaalinen. Huono tulkki voi toiminnallaan ja koulutuksen tai kokemuksen puutteesta johtuvilla virheillään vaarantaa paljon.

EU on lainsäädännöllä koettanut varmistaa, että oikeusturva toteutuisi mahdollisimman hyvin, ja että oikeustulkkaukseen saataisiin järjestystä ja takeet työtä tekevien ammattimaisuudesta. Vuonna 2010 säädettiin direktiivi (2010/64/EU), joka pohjusti parempaa tulevaisuuden tulkkausta. Tässä tutkielmassa tarkastelen, miten kohta kolme vuotta voimassa ollut rekisterijärjestelmä on toiminut käytännössä, onko se toiminut oletetulla ja tarkoitettulla tavalla, ja miten sitä voitaisiin kehittää. Lisäksi olen tehnyt kyselytutkimusta siitä, mitä mieltä tulkit itse ovat järjestelmästä ja sen mielekkyydestä.

Tutkimus koostuu taustoituksesta, kyselyaineistosta, haastatteluaineistoista ja niiden analyysistä ja pohdinnasta. Kyselyitä on kaksi kappaletta. Ensimmäinen on lähetetty oikeustulkkierekisterissä oleville tulkeille. Sen tarkoituksena on ollut selvittää,

kokevatko tulkit rekisterissä olemisen kannattavaksi, onko tulkkien toimeksiantojen määrä noussut rekisteriin liittymisen myötä, ja toimiiko rekisteri tulkkien mielestä hyvin. Toinen kysely puolestaan on lähetetty Helsingin käräjäoikeuden käräjäsihteereille ja työntekijöille. Toisen kyselyn tehtävänä on selvittää, käytetäänkö rekisteriä suunnittelulla tavalla, ja käyttääkö käräjäoikeuden henkilökunta rekisteriä tulkkeja etsiessään.

Tutkimus sisältää myös pohdintoja siitä, miten rekisteriä ja sen verkkohakupalvelua voitaisiin kehittää siten, että se parhaiten vastaisi sille osoitettua ja asetettua tehtävää, sekä miten voitaisiin varmistaa reilu toiminta tulkkausalalla ettei tulkkauksesta tulisi vain yksi halvimmaksi mahdolliseksi kilpailutettu ”pakkopalvelu”, ja että ala ei jäisi vaikeasti lähestyttäväksi sisäpiiritoiminnaksi, jossa vanhojen toimijoiden poistuessa eläkkeelle koko oikeustulkkkaus voisi olla vaarassa tehokkaan toteutumisen osalta.

2 Oikeustulkkkaus

Tässä luvussa selvennän siitä mitä oikeustulkkkaus on, mitä laki sanoo tulkkauksesta oikeudenkäynneissä, miten lainsäädäntö on edennyt tulkkauksen osalta, miten oikeustulkkeja koulutetaan Suomessa ja muualla EU:ssa, sekä kuka on oikeutettu saamaan tulkkausta Suomessa.

2.1 Mitä oikeustulkkkaus on?

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto SKTL:n oikeustulkkkausohjeet määrittelevät oikeustulkkauksen seuraavasti: Oikeustulkkauksella tarkoitetaan oikeudelliseen menettelyyn liittyvien puheenvuorojen tulkkausta. (SKTL 2016) Tulkki itsessään määritetään koulutettua ja/tai kokemuksen kautta riittävän pätevyyden hankkinutta ammattilaista ja tulkkauksen asiantuntijaa. (SKTL 2016).

Oikeustulkki on siis oikeudessa tulkkaava henkilö, jolla määritelmän mukaan tulisi olla ammatillinen pätevyys tehtävänsä, joko koulutuksen tai kokemuksen kautta. Todellisuudessa kuitenkin usein tulkit voivat olla paljon muutakin, sillä suurin osa rajoituksista, joita oikeustulkkeina toimiville henkilöille asetetaan, pätee vain rikosoikeudenkäynneissä. Siviilikanteissa ja riitatilanteissa tulkkina voi toimia lähes kuka vain joka tehtävään kykenee. Oikeustilanteiden kieliregiimi (eli tilanteessa

läsnä olevat kielet) sisältää harvoin enempää kuin oikeuden vierallisen kielen (Suomessa suomen ja ruotsin kieli) sekä kielen johon/josta tulkataan, ellei eri kieliä puhuvia tulkattavia ole useampia.

Tulkkauksen tavoitteena on välittää tilanteen viestit siten, että tulkattavien kielellinen tasa-arvo ja itsemääräämisoikeus toteutuvat. (SKTL 2016) Käytännössä oikeustulkin tehtävä on varmistaa, että osapuolet ymmärtävät toisiaan, ymmärtävät kaikki heille esitetyt kysymykset, ja että kysymyksen esittäjä ymmärtää tulkattavan antamat vastaukset sekä puheenvuorot.

Tulkin työtehtävät eivät silti rajoitu vain oikeudenkäyntien pääkäsitteilyihin tai sovittelumenettelyihin, vaan tulkkeja käytetään myös esimerkiksi tullin toimesta, oikeusaputoimistojen työssä, sekä varsinkin viimeaikaisten pakolaisliikehdintöjen johdosta vastaanottokeskuksissa, maahanmuuttovirastojen toimesta sekä poliisin toimesta. Hyvä oikeustulkki on ammattilainen, joka hallitsee kaikki ympäristöt, joissa oikeustulkki saattaa työskennellä.

On myös keskusteltu siitä, kuuluvatko poliisin kuulustelut, kuulumiset ja tutkintaan liittyvät osiot oikeustulkkauksen piiriin. Euroopan unionin Direktiivi 2010/64/EU määrittelee asian seuraavasti:

...tarjotaan viipymättä mahdollisuus tulkkaukseen tutkinta- ja oikeusviranomaisten suorittamien rikosoikeudellisten menettelyjen kuluessa, mukaan lukien poliisikuulusteluissa, kaikissa oikeuden istunnoissa ja tarvittavissa välikäsitteilyissä. (2010/64/EU, Artikla 2)

Tulkinnan mukaan poliisikuulustelut kuuluvat ehdottomasti oikeustulkkauksen piiriin. Tilanne on kuitenkin ristiriitainen siinä, että poliisikuulusteluissa käytetään usein asioimistulkkeja oikeustulkkien sijaan, luultavimmin juurikin siksi, että asioimistulkin käyttäminen on halvempaa. Moodi, tilanne ja vaatavuus ovat kuitenkin yhtä vaikeita niin oikeuden istunnoissa kuin välikäsitteilyissäkin, mikä tukisi oikeustulkin käyttämistä myös poliisikuulusteluissa, tai ainakin asioimistulkeille tulisi maksaa oikeustulkkauksen palkkatason mukainen korvaus.

2.2 Kenellä on oikeus saada oikeustulkkauksia

Suomen perustuslain toisen luvun kuudennen pykälän perusteella (perusoikeudet, yhdenvertaisuus) ketään ei saa ilman hyväksyttävää syytä asettaa eriarvoiseen asemaan lain edessä mm. alkuperän tai kielen perusteella. 17.2 § mukaan jokaisella on oikeus käyttää tuomioistuimessa asiassaan omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia. (perustuslaki, 11.6.1999/731)

Myös Suomen kielilaki (423/2003) määrittää, että maan kansalliset kielet ovat Suomi ja Ruotsi. Sama laki määrittää, että kunnallisessa viranomaisessa käytetään kunnan kieltä, jollei viranomaisen pyynnöstä toisin päätä tai jollei muualla laissa toisin säädetä (Kielilaki §10). Kuitenkin sama pykälä toteaa, että jokaisella on oikeus käyttää omaa kieltään ja tulla kuulluksi omalla kielellään viranomaisen aloitteesta vireille tulevassa asiassa, joka välittömästi kohdistuu hänen tai hänen huollettavansa perusoikeuksiin tai joka koskee viranomaisen hänelle asettamaa velvoitetta.

Kielilaki täsmentää asiaa pykälässä, joka koskee juuri tulkkausta. Sen mukaan, jos jollakulla on lain mukaan oikeus käyttää omaa kieltään, mutta viranomaisen kieli tai asian käsittelykieli on jokin toinen kieli, viranomaisen on tällöin järjestettävä maksuton tulkkaus, jollei se itse huolehdi tulkkauksesta tai jollei 2 momentista muuta johdu (423/2003 §18).

Eli henkilöllä on viranomaisasiassa oikeus saada tulkkausta omalla kielellään, ja viranomaisen on järjestettävä tulkkaus asiaan. Huomioitavaa on, ettei kielilaki koske kuin ”viranomaisen aloitteesta vireille tulevassa asiassa” -käsitteen alle meneviä tilanteita. Oikeustulkkauksen kannalta tämä ei siis koske esim. riita-asioita tai siviilikanteita.

Lisäksi, kuten edellisessä luvussa lainsäädännöstä mainitaan, vuonna 2010 voimaan tullut EU-direktiivi oikeudesta tulkkaukseen ja käännöksiin rikosoikeudellisissa menettelyissä velvoittaa jäsenvaltiot tarjoamaan oikeustulkkauksia sitä tarvitseville.

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että epäillyille tai syytetyille henkilöille, jotka eivät puhu tai ymmärrä kyseessä olevassa rikosoikeudellisessa menettelyssä käytettävää kieltä, tarjotaan viipymättä mahdollisuus tulkkaukseen tutkinta- ja oikeusviranomaisten

suorittamien rikosoikeudellisten menettelyjen kuluessa, mukaan lukien poliisikuulusteluissa, kaikissa oikeuden istunnoissa ja tarvittavissa välikäsittelyissä. (2010/64/EU, Artikla 2)

Rikosoikeudenkäyntiä koskeva lainsäädäntö tulkkauksesta

Esitutkintalaki 805/2011 sanoo tulkkauksesta seuraavasti kohdassa Esitutinnan käsittelykieli (huomionarvoiset kohdat **lihavoitu**):

12§

Esitutkintaviranomaisen on huolehdittava tulkkauksesta tai valtion kustannuksella hankittava tulkki silloin, kun viranomaisen ei ole käytettävä sen kanssa asioivan henkilön kieltä.

Ja jatkaa alempana:

Muulla kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisellä on oikeus esitutkinnassa käyttää kieltä, jota hän ymmärtää ja osaa puhua riittävästi, sekä viittomakielisellä oikeus käyttää viittomakieltä. **Esitutkintaviranomaisen on selvitettävä, tarvitseeko asianosainen tulkkaukselta. Esitutkintaviranomaisen on huolehdittava siitä, että asianosainen saa tarvitsemansa tulkkauksen.** Tulkkina saa toimia rehellinen ja muuten tehtävään sopiva henkilö, jolla on tehtävän edellyttämät taidot. Esitutkintaviranomaisen on määrättävä tehtävään uusi tulkki, jos asianosaisen oikeusturva sitä edellyttää. Esitutkintaviranomainen voi määrätä tehtävään uuden tulkin myös muusta painavasta syystä. (8.11.2013/770)

Tulkkaus on siis lain turvaama oikeus sitä tarvitseville. Silti laki määrittelee vain sen, että tulkki tarvitaan ja että tulkkina saa toimia rehellinen ja muuten sopiva henkilö, jolla on tehtävän edellyttämät taidot. Taitojen määrittely ja rehellisyys jätetään tapauskohtaiseksi, kuten lainsäädännössä yleensäkin. Asiaa säätelee myös toinen laki, laki oikeudenkäynneistä rikosasioissa, nimellisesti sen luku 6a.

2§

Muulla kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisellä vastaajalla tai asianomistajalla syyttäjän ajamassa rikosasiassa on oikeus maksuttomaan tulkkaukseen rikosasian käsittelyssä. Tuomioistuimen on viran puolesta huolehdittava siitä, että vastaaja tai asianomistaja saa tarvitsemansa tulkkauksen. (8.11.2013/769)

Laki määrittelee tulkin samalla tavalla kuin esitutkintalakikin;

6§

Tulkkina tai kääntäjänä saa toimia rehellinen ja muuten tehtävään sopiva henkilö, jolla on tehtävän edellyttämät taidot.

Lainsäädäntö siis tunnistaa tulkkauksen tarpeen molemmissa tapauksissa ja asettaa viranomaiselle vaatimukset sen suhteen.

2.3 Oikeustulkkauksen selvityshanke 2008

Oikeustulkkauksen tilaa Suomessa haluttiin selvittää 2000-luvulla, jolloin Suomen Oikeusministeriö asetti määrärahan selvitystä ja suunnitelmaa varten kehittää järjestelmää.

Oikeusministeriö asetti marraskuussa 30.11.2007 Helsingin yliopiston Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenian käyttöön määrärahan Suomessa vallitsevan oikeustulkkauksen tilanteen kartoittamiseksi. Selvitys oli ensimmäinen vaihe oikeustulkkauksen kehittämistarpeita ja toimenpiteitä koskevassa suunnitelmassa. (Oikeustulkkauksen selvityshanke, 2008) Selvitystyön tarkoituksena oli kartoittaa oikeustulkkauksen tilaa ja sitä, toteutuuko se tarpeeksi hyvin, että tulkattavien asiakkaiden oikeusturva toteutuu Suomen lakien mukaisesti.

Selvitystyö kesti lähes viisi vuotta, ja siinä kulmineitui Helsingin yliopiston Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenian taustatyö sekä lukuisat yhteydenotot sekä viranomaisiin, että muihin tulkkausalan asiantuntijoihin. Asiantuntijaryhmässä edustettuna olevat tahot näkivät selvitystyön hyvinkin tarpeelliseksi, ja esittivät selvityksen pohjalta, että Suomeen tulisi luoda yhtenäinen järjestelmä, jonka kautta kaikilla oikeustulkkaa tarvitsevilla olisi mahdollisuus ammattitaitoisen ja

kulloiseenkin tehtävään sopivan tulkin löytämiseen. (Oikeustulkkausten selvityshanke, 2008)

2.4 Lainsäädäntö ja muiden maiden käytänteet

Oikeustulkkausten toimivuuden kannalta lainsäädäntö on avainasemassa, sillä sen tehtäviin kuuluu varmistaa oikeusturva kansalaisille. Lainsäädäntö määrittää Suomessa muun muassa oikeustulkkausten saatavuuden, sekä oikeustulkkierekisterin mukana myös oikeustulkkiin pätevyyden.

Eurooppaan perustettiin marraskuussa 2009 oikeustulkkausten ja oikeudellisen kääntämisen järjestö EULITA (*European Legal Interpreters and Translators Association*). Järjestö määrittelee tehtäväkseen oikeuden toteutumisen valvonnan, oikeuden toteutumisen yli kielirajojen ja kulttuurien, ja lopullisesti sen varmistamisen, että ihmisoikeudet toteutuvat siinä muodossa, jossa Euroopan Ihmisoikeussopimus ne määrittelee (EULITA 2009). Suomessa lokakuussa 2010 annettu direktiivi oikeudesta tulkkaukseen ja käännöksiin rikosoikeudellisissa menettelyissä (2010/64/EU) on tärkeässä asemassa, sillä se velvoittaa jäsenvaltiot tarjoamaan oikeustulkkausta sitä tarvitseville.

Direktiivi koskee itse oikeudenkäyntien pääkäsittelyjen lisäksi myös siihen liittyviä asioita kuten valmistelevia istuntoja. Jäsenvaltioiden tulee myös varmistaa, että tulkkaus on riittävän laadukasta. Lisäksi direktiivin määritelmän mukaan jäsenvaltioiden on pyrittävä perustamaan tarvittavan pätevyyden omaavien itsenäisten kääntäjien ja tulkkiin rekisteri tai rekisterit. (2010/64/EU)

2.4.1 Oikeustulkkierekisterit muualla Pohjoismaissa

Tässä osiossa tarkastelen, miten oikeustulkkausten koulutus on hoidettu muissa Pohjoismaissa, ja sitä millaisia rekisterimenettelyjä muut maat käyttävät. Muiden maiden parhaita käytäntöjä voitaisiin hyvin ottaa käyttöön Suomessakin. Muita pohjoismaita (paitsi Norja) sitoo sama EU-direktiivi kuin Suomeakin. Menettelyissä ja perinteissä on silti jonkin verran eroa pohjoismaissa. Yleisesti ottaen pohjoismaat tuntuvat olevan Suomen kanssa monilta osin samoilla linjoilla ja kohtaavat samoja ongelmia kuin Suomen oikeustulkkausenttä.

Ruotsi

Ruotsissa on olemassa auktorisointimenettely tulkeille. Ruotsin Kammarkollegio pitää yllä hakujärjestelmää tulkeista. Hakukonepalvelun etusivulla sanotaan seuraavasti:

- Authorised interpreters have passed an advanced professional examination and are subject to the supervision of Kammarkollegiet. In some languages there are authorised interpreters with special authorisation as health care interpreters or court interpreters.
- Trained interpreters have completed a programme organised by a Higher Education Institution or with the support of the Swedish National Agency for Higher Vocational Education (Myndigheten för yrkeshögskolan).

(Kammarkollegiet, 2019)

Hakupalvelu on löydettävissä yleisen hakukoneen avulla suoraan, ja tulkit on ilmoitettu selkeästi. Listatuilla tulkeilla on merkattuna alue jolla he ovat sanoneet toimivansa, tulkkinumero, puhelinnumero, sähköposti sekä kielet joissa he ovat auktorisoituja tulkkeja.

Tämä olisi hyvä kehitys Suomen rekisteriin, sillä Suomen rekisterissä useimmilla tulkeilla on ainoastaan sähköpostiosoite ja/tai puhelinnumero esillä. Kielten selkeä listaus toisi selkeyttä, ja tulkkinumero antaisi selkeän referenssin ja lisää virallisuutta tulkille.

Ruotsin Kammarkollegietin rekisteriin pääsee suorittamalla ylemmän korkeakoulututkinnon tai Ruotsin opetusministeriön alaisuudessa toimivan Myndigheten för yrkehögskolan (MYH) -viranomaisviraston hyväksymän koulutusohjelman. (Kammarkollegiet, 2019)

Norja

Norjalla on julkisen hakukoneen kautta löydettävä kansallinen tulkkirekisteri tolkeportalen.no. Sivusto on Norjaksi ja Englanniksi. Norjan integraatio- ja moniarvoisuusdirektoraatti Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) on ylläpitänyt rekisteriä alkuvuodesta 2006 alkaen.

Sivuston mukaan rekisterin tarkoitus on ylläpitää systemaattista Norjan kattavaa rekisteriä koulutetuista tulkeista, lisätä tulkkien saatavuutta, tuoda tulkeille enemmän työtoimeksiantoja ja luoda läpinäkyvyyttä alalle. (Tolkeportalen, 2019)

Rekisteriin hyväksyttäviltä vaaditaan dokumentoidut kaksikieliset taidot suoritettavan kokeen muodossa todistettavana, ja heidän tulee suorittaa kurssimuotoinen koulutus tulkin etiikasta ja tulkkaustekniikoista. (Tolkeportalen, 2019)

Norjassa on myös annettu Interpreting Services Review Committee -komitean lausunto tulkkaustoiminnan kehittämisestä, jossa mainitaan esitys lainsäädäntömuutoksesta vuoden 2019 aikana koskien pätevien tulkkien käyttöä oikeudenkäynneissä. Esitys sisältää muitakin kohtia, kuten vaatimuksia, että tulkit parantaisivat ammattitaitoaan ja hankkisivat lisäkoulutusta, ja että tulkeille hankittaisiin henkilökortit jotka sisältäisivät tulkkien nimen ja tulkinumeron lisäksi tiedot siitä, missä kielissä ja erikoisalueissa (oikeustulkkaus, asioimistulkkaus jne) tulkki on rekisteröity. (ISRC NOU, 2014)

Tanska

Tanskalla ei ole auktorisointijärjestelmää tulkeille, mutta monet järjestöt kuten Danske Translatører (DT) tai ADAT (Association of Danish Authorized Translators) valvovat listoilla olevien tulkkien koulutustasoa, esim. DT:n tulkkien koulutustasoa valvoo kauppajärjestön oma tulkkivaliokunta. (DT: verkkosivut, 2019)

Tanskan laki säätelee tulkkausta oikeudessa. Tulkkausta koskeva Laki oikeuslaitoksen toiminnasta Tanskassa (Retsplejeloven) sanoo seuraavaa kohdassa §149 (1) seuraavasti:

Kieli oikeudessa on Tanska. Tanskaa osaamattomien ihmisten asiointi tapahtuu, niin hyvin kuin on mahdollista, koulutetun tulkin avustuksella. Siviilitapauksessa tulkkia ei tarvitse asettaa, jos yksikään osapuoli ei sellaista vaadi, ja jos oikeus kokee että sillä on riittävä tietämys käytetystä vieraasta kielestä. Lisäksi tulkin läsnäolo voidaan jättää pois rikosoikeudenkäynneissä, jota käsitellään pykälän §830 tai 80.luvun mukaisesti, jos tuomioistuimella tai muilla asianosaisilla on tarvittavan vieraan kielen taito. (Tutkijan oma käännös, Retsplejeloven, §149, 1)

Tanskan ihmisoikeusinstituutti Institut for menneske rettigheder toteutti vuonna 2015 selvityksen sidosryhmien haastatteluiden perusteella, Tolkning i retsvæsenet (Tulkkaus Tanskan oikeuslaitoksessa). Datan pohjalta on tehty julkaisu, joka käsittelee mm. mahdollisia ongelmatilanteista joita Tanskassa syntyy oikeustulkkauksessa.

Selvityksen pohjalta Tanskan ihmisoikeusinstituutti on suositellut yhtenäistä koulutusohjelmaa tulkeille, joka keskittyisi nimenomaan maahanmuuttaja- ja pakolaiskieliin, sekä sen mukana rekisteri/sertifikaattijärjestelmää koulutuksen suorittaneille tulkeille. (Tolkning i retsvæsenet, 2016)

2.5 Hallituksen esitys oikeustulkkierekisteristä

Selvityshanketta seurasi vuonna 2010 säädetty EU-direktiivi 2010/64/EU, jonka johdosta Suomen hallitus valmisteli lainsäädäntöä ja oikeustulkkierekisteriä, joka määriteltiin direktiivissä. Esityksen tavoitteena oli toteuttaa direktiivin säännökset, eli panna se kansallisesti täytäntöön siltä osin, kuin direktiivi koskee tarvittavan pätevyyden omaavien itsenäisten tulkkien rekisterin perustamista (HE 39/2015).

Esityksen toinen tavoite oli myöskin perustaa oikeustulkkierekisteri, johon merkittäisiin tulkkausdirektiivissä tarkoitetuissa asioissa tarvittavan pätevyyden omaavia tulkkeja (HE 39/2015). Kääntäjien osalta oli olemassa jo auktorisointiprosessi, joten esityksen tavoitteena oli tuoda tulkkaus samalle viivalle.

Esitys tehtiin syyskuussa 2015 ja Valtioneuvosto hyväksyi sen, ja laki tuli voimaan suunnitellusti 1. huhtikuuta 2016.

Oikeustulkkierekisterin perustaminen

Suomeen perustettiin 1.4.2016 oikeustulkkierekisteri, jonka ylläpitäjäksi asetettiin Opetushallitus, sekä sen yhteydessä toimiva oikeustulkkierekisterilautakunta, joka päättää rekisteriin merkitsemisestä ja siitä poistamisesta. Lautakunnalla on siis oikeus liittää uusia päteviä tulkkeja rekisteriin sekä poistaa tulkkeja, jotka se toteaa epäpäteviksi tai jotka rikkovat sen mielestä eettisiä ja ammatillisia sääntöjä.

Lautakunnan tehtävänä on päättää oikeustulkin merkitsemisestä sekä poistamisesta oikeustulkkierekisteriin sekä valvoa oikeustulkkien toimintaa. Lautakunnan jäsenet,

puheenjohtaja, varapuheenjohtaja sekä kuusi jäsentä (ja kuusi varajäsentä), edustavat muun muassa tulkin ammatissa toimivia, oikeustulkkauspalvelujen käyttäjiä sekä tulkkaus- ja käänösalan opetuksen ammattilaisia. (OPH 2018)

Rekisteristä säädettiin myös laki vuonna 2015, laki oikeustulkkierekisteristä (1590/2015), joka määrittää sekä lautakunnan ja sen kokoonpanon, lautakunnan päätöksenteon, rekisteriin merkitsemisen edellytykset ja voimassaolon sekä rekisteristä poistamisen ehdot. Lisäksi laki määrittää rekisteriin merkittävät tiedot ja niiden käsittelyn ehdot sekä maksun, jonka rekisteriin liitettävä hakija maksaa.

Oikeustulkkierekisteriin päästäkseen tulkin on täytettävä seuraavat ehdot:

- Tulkin tulee olla täysi-ikäinen ja jonka toimikelpoisuutta ei ole rajoitettu.
- Tulkin tulee olla suorittanut joko oikeustulkin erikoisammattitutkinnon tai tulkin tehtävään soveltuvan korkeakoulututkinnon ja vähintään 35 opintopisteen tai sitä vastaavan laajuiset oikeustulkkauskouksen opinnot. Näistä 15 opintopistettä kattaa Suomen oikeusjärjestelmään, lainsäädäntöön ja viranomaismenettelyihin perehdyttäviä opintoja ja 20 opintopistettä oikeustulkkauskouksen tulkkausmenetelmien ja työkielten hallinnan opintoja.

Oikeustulkkierekisterilautakunta päätti kokouksessaan 19.1.2018, että seuraavat korkeakouluopinnot täyttävät valtioneuvoston asetuksen mukaiset rekisteriin merkitsemisen edellytykset:

- tulkki (AMK) -tutkinto asioimistulkkauskouksen koulutuksessa, Diakonia-ammattikorkeakoulu
- Helsingin yliopiston kääntämisen ja tulkkauskouksen maisteriohjelman oikeustulkkauskouksen opintosuunta

(OPH 2018)

Rekisteriin pääsee hakemalla, lähettämällä hakemuksen liitteineen lautakunnalle, joka käsittelee sen kokouksessaan. Kokouksia on noin kolme kertaa syksyisin ja kolme keväisin, mikä tarkoittaa, että rekisteriin pääsystä voi kestää hyvinkin kauan.

Vaaditut liitteet ovat tutkintotodistus ja oikeustulkin vakuutus, ja muilta kuin oikeustulkin erikoisammattitutkinnon suorittaneilta vaaditaan myös

opintosuoritusote, josta selviää, että hakija on opiskellut vaadittavan määrän täyttääkseen rekisteriin pääsyn ehdot. Hakemuksen käsittely maksaa 400 euroa, ja rekisteriin hyväksytty tulkki saa todistuksen rekisteriin merkitsemisestä. Tämän jälkeen rekisteriin merkitty hakija on virallisesti oikeustulkki.

2.6 Tulkin merkitseminen oikeustulkkierekisteriin

Tulkki voi hakea merkitsemistä oikeustulkkierekisteriin OPH:n verkkopalvelusta ladattavan hakulomakkeen avulla, ja lähettämällä sen liitteineen lautakunnalle. Lautakunta käsittelee hakemukset kokouksessaan. Vaaditut liitteet ovat tutkintotodistus sekä oikeustulkin vakuutus, muilta kuin oikeustulkin erikoisammattitutkinnon (OEAT) suorittaneilta myös opintosuoritusote (OPH, 2019). Tutkintotodistuksen tulee olla virallisesti oikeaksi todistettu. Hyväksytyt tavat ovat oppilaitoksen antama virallinen todistusjäljennös, tai maistraatin oikeaksi todistama jäljennös.

Merkintä on voimassa aina viisi vuotta kerrallaan. Viiden vuoden kuluttua rekisteriin on haettava uudelleen, minkä yhteydessä tulee todistaa, että tulkin edellytykset olla rekisterissä toteutuvat edelleen, ja että tulkki on viiden vuoden aikana pitänyt ammattitaitoaan yllä. Viranomaisilla ja tuomiostuimilla on lisäksi velvollisuus ilmoittaa, jos oikeustulkkierekisterissä oleva tulkki syyllistyy rikokseen tulkkina toimiessaan, tai muuten osoittaa olevansa sopimaton toimimaan oikeustulkin tehtävissä. Tulkki voi myös itse pyytää poistoa rekisteristä (HE 39/2015). Hallituksen esitys myös huomioi rikosten osalta, etteivät muut kuin tulkin tehtävässä tehdyt rikokset ja sopimattomat menettelyt ole sopivia perusteluita rekisteristä poistamiselle. Päätöksistä voi valittaa.

Jos tulkki ei omatoimisesti hae rekisterimerkintänsä uusimista, hänet poistetaan rekisteristä. Ammattitaidon ylläpitämiseksi tulkki voi osoittaa toimineensa oikeustulkkinä viiden vuoden aikana riittävästi, tai esimerkiksi suorittaneensa täydentävää koulutusta pitääkseen taitojaan ja tietojään yllä.

3 Metodit

Tässä luvussa käyn läpi tutkimuksen alkuvaiheita ja kommentteja, rekisterin tilaa tutkimuksen alkaessa, sekä tutkimukseen käytettyjä metodeja.

3.1 Tulkkien kommentit tutkimuksen alussa

Tutkimuksen alkuvaiheilla kyselin kommentteja tutuilta tulkeilta, kollegoilta ja entisiltä opiskelijoilta jotka työskentelevät nykyään oikeustulkkausten ja tulkkausten parissa. Kysymykset koskivat oikeustulkkausten nykytilassa varsinkin nuorten, alalle tulevien tulkkien näkökulmasta.

Yleisesti palaute oli yleisesti positiivinen. Aihetta pidettiin kiinnostavana, ajankohtaisena ja hyvänä. Sain kyselyjä parilta tutulta tulkielta jotka tekevät myös tulkkauksia oikeustulkkeina, joista yksikään ei kuitenkaan ole rekisterin jäsen. Heidän mielipidenäkemyksensä oli, ettei rekisteriin kannata kuulua koska se vain maksaa rahaa muuttamatta tilannetta, ja sain kollegalta myös kommentin jonka mukaan hän oli kuullut varsinkin ”nuorisopuolella työtä tekeviltä tulkeilta”, että siellä on ”ihan omat kuviot” ja käsitys oli sen mukainen, että näin asian tulisikin olla.

Alustavasti tämä tuki hypoteesia siitä, että rekisteriin pääsy tuskin lisääisi alan töiden määrää, vaan työkeikat menisivät edelleenkin samoille tulkeille kuin aina ennenkin jonkinlaisen ”olemassa olevan listan” mukaan. Toinen kollega kommentoi, että vaikka rekisteri on olemassa ja on teoriassa ”hyvä asia”, kuitenkin kilpailutus on tuonut tilanteen jossa oikeuslaitos ja eri kaupunkien oikeudet tilaavat tulkit välittäjäfirmojen kautta, jolloin tulkin ammattitaidon varmistaminen sivuutetaan ja jätetään tulkkitoimiston tai käännöstoimiston työksi.

Itse olen käynyt tätä kautta tekemässä oikeustulkkauksia, mutten uskaltanut itse tehdä mielestäni vaativaa oikeustulkkausta ennen kuin olin suorittanut vuoden aikana useamman tulkkauskurssin yliopistolla sekä lisäksi oikeustulkkausten teoria- ja harjoitusopintoja, sekä opiskellut oikeuslaitoksen toimintaa ja toimintamalleja. Tehtyäni oikeustulkkauksia, olen alkuperäisestä arviostani samaa mieltä: Oikeustulkkaus on haastavaa ja vaatii koulutusta.

3.2 Rekisterin nykytila ja kehitysehdotukset 2019

Oikeustulkkierekisteri on nyt ollut voimassa noin neljä vuotta, ja siinä on oikeustulkkierekisteristä itsestään tarkistettaessa yhteensä 42 tulkkiä. Vahvistin rekisterin hoitajalta ettei yksikään rekisterissä oleva tulkki ole kieltänyt tietojensa julkaisua. Rekisterin tarkistaminen ja löytäminen itsessään on sikäli hiukan haastavaa, että hakukonehaku ”oikeustulkkierekisteri” tuottaa opetushallituksen sivuista löytyvät pääsääntöisesti rekisterin kuvaus, lautakunnan tehtävät ja kokousajat, sekä lista rekisteriin merkitsemisen edellytyksistä ja ohjeet rekisteriin hakemisesta.

Ottaen huomioon, että sivuilla sanotaan suoraan kappaleessa 2 oikeustulkkierekisterin tarkoituksen olevan ”auttaa ihmisiä löytämään tulkki, joka on riittävän pätevä toimimaan tulkkinä oikeudellisissa asioissa (OPH 2019) on hiukan erikoista, että itse rekisteriin pääsy vaatii hiukan enemmän etsintätyötä.

Itse rekisteriin pääsee oikeassa kulmassa olevasta pikku linkistä, joka ei ole nimetty ”oikeustulkkierekisteri” -nimellä vaan ”hakupalveluna” (kuva 1).

The screenshot shows the OPH website interface. The main content area is titled 'Oikeustulkkierekisteri'. On the right side, there is a section titled 'Etsitkö oikeustulkkiä?' with a sub-link 'Oikeustulkkierekisterin hakupalvelu' circled in red. A red arrow points from the text 'Rekisteriin' to this link. Below this, there is a section 'Lait ja määräykset' with a link 'Laki oikeustulkkierekisteristä 1590/2015 (Finlex)'. The left sidebar contains a navigation menu with various categories like 'Varhaiskasvatus', 'Esiopetus', 'Perusopetus', etc. The main content area includes a description of the register's purpose and a list of members of the board.

Kuva 1: OPH:n verkkosivut.

Sivuston kuvaus ”ihmisistä” saattaa tarkoittaa tässä tapauksessa oikeusalan ammattilaisia kuten oikeusavustajia, kärjäsihteereitä tai oikeusaputoimistoja, jotka tietävät paremmin miten etsiä tietoa. Tavalliselle tulkkiä etsivälle kansalaiselle rekisterin löytäminen itsessään on kuitenkin haastavaa ja vaatii tarkkuutta.

Rekisterissä on muitakin kehitystarpeita. Hakupalvelu tarjoaa nimen mukaan, kieliparin mukaan ja maakunnan mukaan haun. Kielipareissa haettaessa tarjottavana on hyvin pitkä rullattava pudotusvalikkoon muotoiltu lista eri kielistä, joista kuitenkin suurimmalla osalla haettaessa hakukone ilmoittaa vain tuloksen: ”Haulla ei löytynyt tuloksia”.

Kriteereillä ”kaikki” löytyvät kaikki rekisterissä olevat 42 tulkkia, joilla on listattuna yhteensä 14 eri kielen pätevyudet valittavana olevasta yli 160 kielestä. Lisäksi hakukriteerinä voi määrittää lähtökielen esimerkiksi ”englanti->suomi” tai ”suomi->englanti” mutta harmaa teksti hakukoneessa määrittelee, että tulkeilla on aina ”Molempien suuntainen pätevyys esim. suomi <->englanti, englanti <-> suomi” (Oikeustulkkierekisteri, 2019) joten koko kieliparihaku lähtökielen perusteella näyttäisi olevan tarpeeton.

Lisäksi rekisterin hakupalvelu on selvästi hakukoneilta suljettu, sillä tulkin nimellä ja ”oikeustulkki” määritelmällä hakeminen ei tuota tuloksia, joten hakija ei voi löytää oikeustulkkierekisterin osumia vain hakemalla hakukoneella, vaan ne pitää tehdä OPHn hakupalvelulla. Lisäksi, suurelta osalta tulkeista on tarjolla vain satunnainen sähköposti satunnaiseen palvelimeen, joista yleisin on @gmail.com. Joillain tulkeilla on saatavilla myös puhelinnumero. Joillain tulkeilla ei ole osoitetta lainkaan, vaan yhteystietokohdassa on jonkin firman nettisivujen linkki.

Yleiskuva on siis hiukan sekava, mikä on ristiriidassa lainsäädännön ja varsin virallisen ja kunnianhimoisen tavoitteen kanssa, joita selvitys, rekisterin verkkosivut OPH’lla ja alkusilmäyksellä vaikuttava asiantila antavat ymmärtää. Käytännössä rekisteri vaikuttaa nopealla vilkaisulla vain gmail-osoitteiden ja puhelinnumeroiden hakemistolta, johon pääsemiseen vaaditaan runsaat opinnot ja johon liittyminen on maksullista, mutta johon tulkki itse ei saa hakukoneosumia ja josta tulkki löytyy vain jos osaa navigoida itsensä OPHn sivuilta linkin kautta itse hakukoneeseen, ja sitten valitsee tulkin johon ottaa yhteyttä.

Mielenkiintoisena huomiona tuloksia ei ole aakkostettu kuten olettaisi, vaan hakutulokset näyttävät tulkkien nimien perusteella olevan satunnaisjärjestyksessä. Tämä on mielestäni hyvä asia, sillä jo tulkkauksen koulutusvaiheessa opettajani Erja Tenhonen-Lightfoot korosti aakkostamisen aiheuttamaa epäreilua asemaa, sillä

aakkostetussa listassa aina aakkosissa aikaisella kirjaimella alkavat tulkit saavat enemmän toimeksiantoja kuin myöhemmällä kirjaimella olevat tulkit, koska asiakkaat ja tahot tuntuvat soittavan listoja läpi tulkkia etsiessään aloittaen ensimmäiseltä sivulta ja jatkavansa kunnes löytävät sopivan tulkin itselleen. Tämä ensi vilkaisulla mitättömältä tuntuva seikka saattaa vaikuttaa tulkin työsaantiin varsin merkittävästikin.

Kannanotto 2018

Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto ry SKTL ja silloinen kääntäjien ammattijärjestö KAJ (nykyinen Kieliasiantuntijat Ry) esittivät 2.7.2018 mielipidekirjoituksen ominaisuudessa vaatimuksen velvoitteesta käyttää ammattitulkkeja turvapaikkaprosessin tulkkauksissa, joissa lainsäädäntö ja oikeusasiat ovat avainasemassa. Oikeustulkkipirekisteri mainittiin SKTL:n ja KAJ:n vaatimuksessa. Koska viranomaisella on vastuu tulkkauksen järjestämisestä, suoraan viranomaisten saataville tarkoitettun oikeustulkkipirekisterin käytön olisi aina oltava ensisijainen vaihtoehto, ja tulkkien osaamista tulisi mitata yhteisillä, luotettavilla kriteereillä (SKTL 2018).

Tästä nähdään, että oikeustulkkauksen käytännön tila on vielä kaukana siitä ideaalitalanteesta, jonka SKTL:n ohjeistus sekä oikeustulkkipirekisterin käytäntöön pano haluaisivat toteuttaa. Varsinkin tilanteissa, joissa järjestäjänä ja maksajana on valtio, toiminta on usein kilpailutettua, koska sopimustoimittajat kuten tulkkitoimistot valitsevat usein tulkkinsa varsin eri kriteerein. SKTL:n vaatimuksen mukaan kilpailutuksen seurauksena näitä (oikeus)tulkkeja ei kuitenkaan juuri käytetä. (SKTL 2018)

3.3 Metodi ja kyselyt

Metodina on käytetty kyselytutkimusta ja asiantuntijahaastattelua. Tutkimuksessa on kaksi kyselytutkimusta, joissa on sekä monivalintakysymyksiä, että avoimia kysymyksiä. Kyselyt toteutettiin Suomen kielellä jo ihan senkin takia, että oikeustulkkipirekisterissä toimivalle tulkille on välttämätöntä osata suomea erittäin hyvin. Kyselytutkimuksen lisäksi tein yhden asiantuntijahaastattelun.

Haastateltavaksi valitsin rekisteristä vastaavan asiantuntija Saara Kalajoen, sillä hän on vastuussa oikeustulkkierekisteristä, ja mikäli rekisteriä oikeasti halutaan kehittää, hän olisi oikea henkilö jolta voisi saada tietoa mahdollisista suunnitteilla olevista muutoksista, ja jolle kyselyiden tulokset kannattaisi esitellä.

Kysely oikeustulkkierekisterissä oleville tulkeille

1. Kysely oikeustulkkierekisterissä oleville tulkeille sisälsi 10 kysymystä ja ”Muuta” -osion. Monivalintakysymykset sisälsivät avoimen osion, jos vastaaja halusi perustella vastaustaan erikseen.
- 2.
3. Kyselyn kysymykset olivat seuraavat:
4.
  1. Kuulut Suomen oikeustulkkierekisteriin. Milloin liityit siihen?
  2. Miksi liityit oikeustulkkierekisteriin?
  3. Kuinka usein saat työtoimeksiantoja oikeustulkkaukseen? (monivalinta)
  4. Teetkö tulkkausta päätoimisena vai sivutoimisena työnäsi? (monivalinta)
  5. Koetko, että rekisteriin liittyminen on ollut kannattavaa?
  6. Koetko, että työtoimeksiantojesi määrä on kasvanut oikeustulkkierekisteriin liittymisen jälkeen? (monivalinta)
  7. Pidätkö oikeustulkkierekisteriä hyödyllisenä ja hyvänä järjestelmänä? (monivalinta)
  8. Onko oikeustulkkierekisteri mielestäsi toimiva? (monivalinta)
  9. Miten sitä voisi kehittää?
  10. Suostuisitko lyhyeen haastatteluun aiheesta, mikäli se tulisi tarpeeseen? Asun Helsingissä. (Pääsääntöisesti jos kysely ei saa tarpeeksi vastauksia, toteuttaisin tutkimuksen haastattelemalla halukkaita)
  11. Muuta?

Kysely lähetettiin kaikille tulkeille jotka olivat sallineet yhteystietojensa julkaisun oikeustulkkierekisterissä. Lähetys hetkellä tämä käsitti 42 tulkkia.

Kysely Helsingin käräjäoikeuden käräjäsihteereille ja henkilökunnalle

Kysely käräjäsihteereille sisälsi 7 kysymystä sekä ”muuta” -osion. Kysymykset olivat seuraavat:

1. Oletteko tietoinen Suomen oikeustulkkierekisterin olemassaolosta? (monivalinta)
2. Käytättekö oikeustulkkierekisteriä hankkiessanne tulkkeja oikeudenkäynteihin? (monivalinta)
3. Jos vastasitte ei, mitä keinoja käytätte? (valinnainen)
4. Jos vastasitte kyllä, käytättekö lisäksi joitain muita keinoja tulkkien hankkimiseen oikeustulkkierekisterin lisäksi? (valinnainen)
5. Onko teillä ”luottotulkkeja” tai ”luottotoimistoa” joille/jonne soitatte aina ensimmäisenä kun tarvitsette tulkkipalveluita? (monivalinta)
6. Onko oikeustulkkierekisteri mielestänne toimiva? (monivalinta)
7. Suostuisitteko lyhyeen haastatteluun aiheesta, mikäli se tulisi tarpeeseen? Asun Helsingissä. (Pääsääntöisesti jos kysely ei saa tarpeeksi vastauksia, toteuttaisin tutkimuksen haastattelemalla halukkaita)
8. Muuta?
- 5.
6. Kysely lähetettiin 21 Helsingin käräjäoikeudessa työskentelevälle henkilölle, joista valtaosa oli kärjäsihteereitä.
- 7.

4 Vastausten esittely ja analyysi

Kyselyt olivat auki tammikuun 2019 puolesta välistä helmikuun 2019 puoleen väliin. Kyselyihin tuli aluksi vastauksia varsin vähän, mutta kun lähetin kyselyn uudelleen, sain lisää vastauksia toiseen kyselyyn, joka oli lähetetty tulkeille. Ensimmäisellä kierroksella tulkki-kyselyyn vastasi 10 henkilöä, toisella kierroksella 11 lisää, ja viimeisellä muistutuksella vielä 1 henkilö lisää.

Kärjäsihteerien ja henkilökunnan kyselyyn vastasi vain 5 henkilöä.

Vastauksissa vastaajien suorat lainaukset kyselyaineistosta on merkitty *kursiivilla*.

4.1 Kysely oikeustulkkierekisterissä oleville tulkeille

Kyselyyn vastasi 22 tulkkia, 42:sta tulkista jolle kysely lähetettiin. Vastausaste oli siis yli 50 % jota voidaan pitää hyvänä. Rekisteri on varsin pieni, joten tämä määrä vastauksia oli hyvä tulos.

Seuraavaksi esittelen kaikki kysymykset ja vastaukset, sekä vastausten vapaiden osioiden lisäykset, joita vastaajat ovat antaneet.

1. Kuulutte Suomen oikeustulkkierekisteriin. Milloin liityitte siihen?

Liittymisvuosi	Vastaajia
2016	2
2017	9
2018	11

Valtaosa vastaajista, yksitoista vastaajaa (11) oli liittynyt rekisteriin viime vuonna. Ensimmäisenä vuonna kun rekisteri oli voimassa (2016), rekisteröityneitä vastaajia oli vain kaksi (2) kappaletta. Yksikään vastaajista ei ollut liittynyt vielä vuonna 2019, tätä tosin varmaankin selittää se, että kysely lähetettiin tammikuun alkupuolella ja loppui jo helmikuussa.

2. Miksi liityitte oikeustulkkierekisteriin?

Syy	Vastaajia
Suoritin OEAT:n (oikeustulkin erikoisammattitutkinnon)	10
Halusin lisää toimeksiantoja	9
Muu syy	3

Noin puolet vastaajista, kymmenen (10), sanoi liittyneensä rekisteriin suoritettuaan oikeustulkin erikoisammattitutkinnon (OEAT). Yhdeksän (9) vastaajaa sanoi

liittyneensä halusta saada lisää toimeksiantoja, saadakseen paremmat työllistymismahdollisuudet tai aseman alalla, tai koska he halusivat tehdä enemmän nimenomaan oikeustulkkauksia.

Kolme (3) vastaajaa ilmoitti muita syitä. Ensimmäinen vastaaja sanoi liittyneensä, jotta viranomaiset saisivat helpommin tietoja hänestä (tulkkina). Toinen vastaaja sanoi liittyneensä, sillä koki siitä olevan hyötyä tulevaisuudessa. Kolmas vastaaja sanoi liittyneensä, koska toivoi rekisteristä *laadun takaajaa* tulkkitoimeksiantojen tilaajille.

3. Kuinka usein saatte työtoimeksiantoja oikeustulkkaukseen?

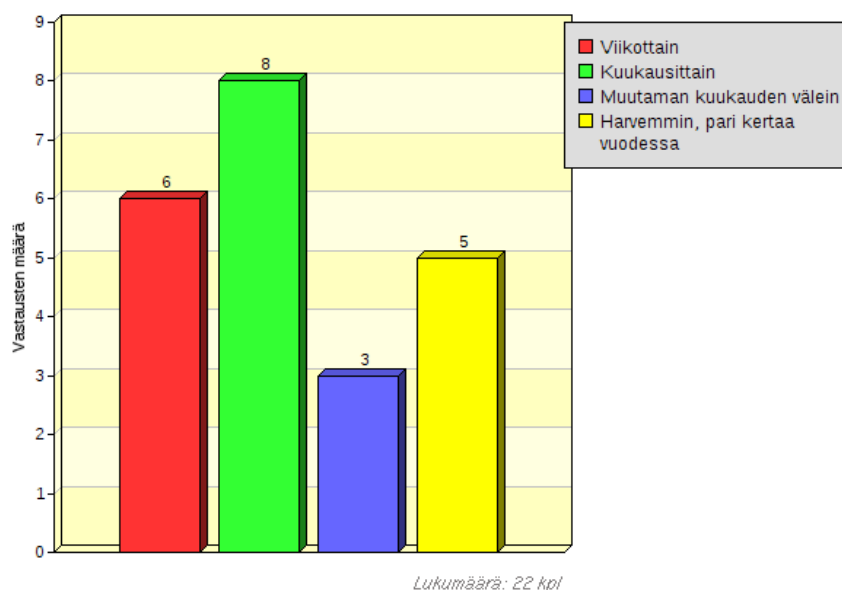
Vastaus	Vastaajia
Viikottain	6
Kuukausittain	8
Muutaman kuukauden välein	3
Harvemmin, pari kertaa vuodessa	5

Vastaajista kuusi (6) vastasi tekevänsä oikeustulkkauksia viikottain. Kahdeksan (8) vastaajaa sanoi saavansa toimeksiantoja vähintään kerran kuukaudessa. Loput vastaajat sanoivat tekevänsä oikeustulkkauksia joko muutaman kuukauden välein (3) tai harvemmin, vain pari kertaa vuodessa (5).

Vastaajista siis suurin osa (14) tekee oikeustulkkauksia varsin paljon, vähintään kerran kuussa.

Vastausten absoluuttinen jakauma

Taulukko 1: Tulkkien oikeustulkkauksen määrä.

4. Teettekö tulkkausta päätoimisena vai sivutoimisena työnänne?

Vastaus	Vastaajia
Päätoimisena	18
Sivutoimisena	4

Kaikki vastanneet vastasivat neljanteen kysymykseen. Vastaajista kahdeksantoista (18) teki tulkkausta pääosin päätoimisena työnään. Vastaajista neljä (4) teki tulkkausta sivutoimisena työnä.

Kysymykseen sai antaa lisätietoa työn päätoimisuudesta tai sivutoimisuudesta. Vastaajista yksi sivutoimiseksi ilmoittautunut vastasi, että tekee *osa-aikaista projektia Suomalaisella yliopistolla, toimittuaan kesään 2017 asti päätoimisena freelancetulkkina*. Vastaaja sanoi palaavansa päätoimiseksi kesällä 2019.

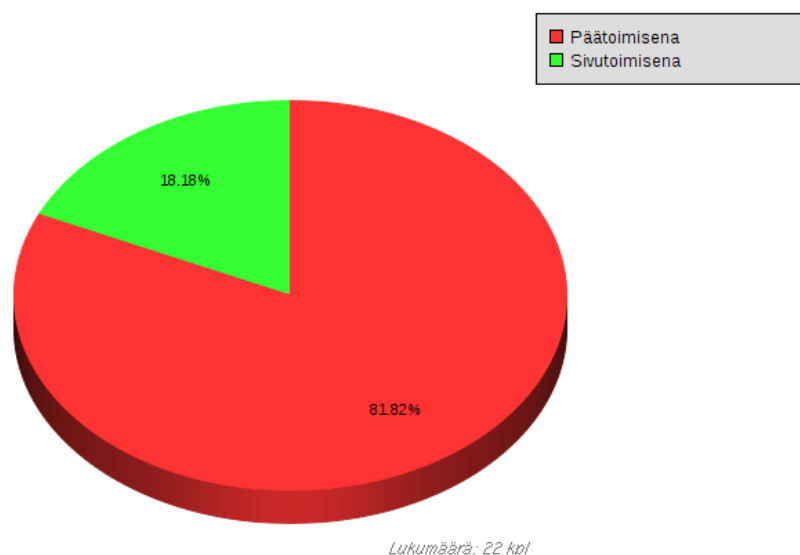
Toinen sivutoimiseksi ilmoittautuva vastaaja kertoi toimineensa päätoimisesti työssään 12 vuotta, mutta siirtyneensä sivutoimiseksi *isojen tulkkifirmojen vallatessa*

aina vain enemmän alaa, samalla polkien tulkkien palkkioita ja ehtoja alaspäin.
Tulkkauksia vastaaja kuitenkin sanoi tekevänsä mahdollisuuksien mukaan.

Kolmas sivutoiminen vastaaja sanoi tekevänsä päätoimista kokopäivätyötä oikeusasiakirjojen kääntämisessä, *etenkin koska kääntäminen ei ole aikaan ja paikkaan sidottua, toisin kuin tulkkaus.*

Päätoimisesti tulkkeina toimivista vastaajista yksi ilmoitti suomentavansa sivutoimisena tietokirjallisuutta, muut lähinnä tekevänsä töitä sekä freelancerina suoraan asiakkaille, että tulkkitoimistoille toimeksiantoina.

Vastausten suhteellinen jakauma

Taulukko 2: Tulkkien pää/sivutoimisuus.

5. Koetteko, että rekisteriin liittyminen on ollut kannattavaa?

Vastaus	Vastaajia
Kyllä	9
En	13

Kaikki kyselyyn osallistuneet vastasivat viidenteen kysymykseen. Vastaajista yhdeksän (9) vastasi, että piti rekisteriin liittymistään kannattavana ratkaisuna. Vastaajista kolmetoista (13) taas koki, ettei rekisteriin liittyminen ollut kannattanut.

Tähän kysymykseen tuli paljon vastauksia lisätietoja- osioon. Viisitoista (15) vastaajaa antoi lisätietoa ja avasi vastaustaan enemmän.

Yksi vastaaja kertoi saaneensa vain yhden yhteydenoton yksityiseltä asianajotoimistolta rekisterin perusteella. Vastaaja myös toivoi, että rekisteriä käytettäisiin ahkerammin tulevaisuudessa.

Toinen vastaaja sanoi rekisteriin liittymisen olleen hänen mielestään kannattavaa siinä mielessä, että rekisterissä oleminen antaa tiettyä statusta ja on viesti suorien toimeksiantojen tilaajille siitä, että tulkki on varmasti pätevä. Lisäksi vastaajan mukaan tietyt välittäjät maksavat korkeampaa korvausta tulkeille, jotka ovat suorittaneet oikeustulkin erikoisammattitutkinnon (OEAT).

Kolmas olisi kaivannut ”en osaa sanoa” -vaihtoehtoa, sillä rekisteriin liittymisestä on niin vähän aikaa. Vastaaja lisäsi, ettei rekisteristä tule olemaan hyötyä, jos toimijat (julkinen puoli) eivät tilaa tulkkeja rekisterin kautta, vaan toimivat vain hankintalain edellytysten puitteissa. Hankintalaki kuitenkin antaisi mahdollisuuden perustelluista syistä tilata suoraan rekisteristäkin.

Neljäs vastaaja kertoi hakeneensa töitä tulkkifirmalta rekisteriin liittymisen jälkeen, ja kommentoi vastaanoton olleen erittäin positiivinen. Vastaaja ei osannut sanoa onko hän saanut useampia oikeustulkkauksia kuin muut tulkit, mutta lisäsi olevansa firman pätevyysrekisterissä ylimpänä juuri rekisterissä olonsa ansiosta, ja sanoikin saavansa sen ansiosta parempaa palkkaa kuin alemmalla tasolla olevat tulkit saman firman sisällä.

Viides vastaaja sanoi haluavansa vastata kysymykseen sekä kyllä, että ei. Ei, koska rekisteröityminen ei ole lisännyt tilauksia viranomaisilta, mutta kilpailutuskierroksen alla tulkkausfirmoilta itseltään. Vastaaja tarkensi, että rekisteri on kuitenkin ensisijaisesti perustettu viranomaisia varten. Kyllä siksi, että se on ainoa tapa markkinoida vielä toistaiseksi huonosti tunnettua rekisteriä, sekä mainostaa ja nostaa omaa profiiliaan tulkkina.

Kuudes vastaaja kommentoi rekisterin olevan tehoton ja turha, ja että hänen mielestään tilanne ei kiinnosta oikeusviranomaisia.

Seitsemäs vastaaja lisäsi, ettei toimeksiantojen määrä ole määrällisesti lisääntynyt, sillä vastaaja ei tietäkseen ollut saanut vielä yhtäkään toimeksiantoa rekisterin kautta. Vastaaja kuitenkin lisäsi, että piti rekisteriin liittymistä kannattavana kenties juuri tutkinnon suorittamisen ja verkoston luomisen kannalta.

Kahdeksas vastaaja tarkensi, että *suurin osa toimeksiannoista tuli kilpailutuksissa voittaneiden tulkkipalveluiden kautta, ja ettei rekisterillä ole heille suurta merkitystä, vaikka muodollisella pätevyydellä ehkä olisikin.*

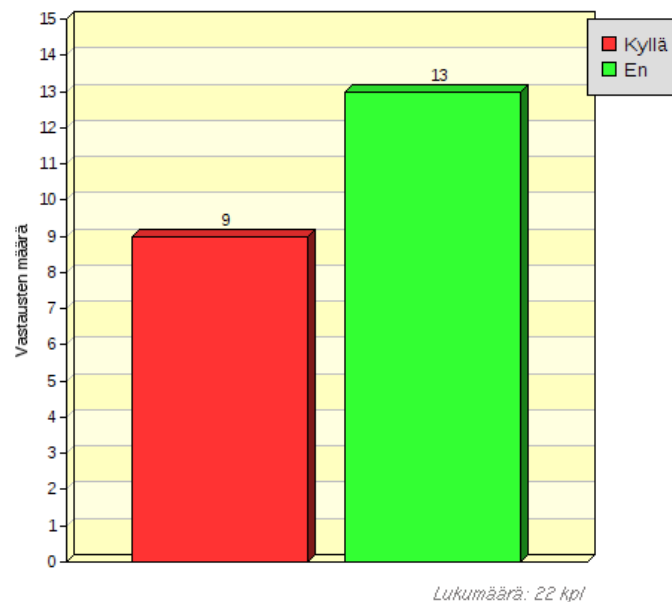
Yhdeksäs vastaaja tarkensi saaneensa muutamia toimeksiantoja rekisterissä olevien kollegoiden kautta.

Kymmenes vastaaja sanoi saaneensa alussa pari kyselyä suoraan käräjäoikeudelta, mutta koska tarjotut toimeksiannot olivat hyvin lyhyellä varoitusaajalla, vastaaja oli ehtinyt jo sopimaan muita tulkkauksia tarjottujen päivämäärien päälle.

Muut vastaajat lisäsivät, ettei rekisterin kautta ole tullut lainkaan toimeksiantoja tai yhteydenottoja viranomaisilta.

Koetteko, että rekisteriin liittyminen on ollut kannattavaa?

Vastausten absoluuttinen jakauma

Taulukko 3: Tulkkien rekisteriin liittymisen kannattavuus.

6. Koetteko, että työtoimeksiantojen määrä on kasvanut oikeustulkkierekisteriin liittymisen jälkeen?

Vastaus	Vastaajia
Kyllä, toimeksiantoja on enemmän	5
Toimeksiantojen määrä ei ole kasvanut	15
En osaa sanoa	2

Kaikki kyselyyn osallistuneet vastasivat kuudenteen kysymykseen. Vastaajista viisi (5) koki, että työtoimeksiantojen määrä on kasvanut oikeustulkkierekisteriin liittymisen jälkeen. Vastaajista viisitoista (15) taas koki, ettei työtoimeksiantojen määrä ole kasvanut. Kaksi (2) vastaajaa ei osannut sanoa.

Kysymyksen asettelu on tietenkin haastava monilta osin, sillä tulkeilla ei itsellään ole mitään varmuutta siitä, onko toimeksiantojen määrä noussut tulkkierekisterin ansiosta vai jostain muusta syystä, sillä tulkilla ei ole tapoja selvittää löysikö asiakas hänet tulkkierekisteristä vai jostain muualta.

Tähänkin kysymykseen tuli useita tarkennuksia lisätietoja-kohtaan, yhdeksältä (9) vastaajalta.

Yksi vastaajista sanoi saaneensa rekisteriin liittymisen jälkeen kaikkiaan neljä yhteydenottoa, joissa soittaja tai sähköpostin lähettäjä on kertonut löytäneensä vastaajan tiedot suoraan rekisteristä. Vastaaja tarkensi suurimman osan toimeksiannoistaan tulevan vanhojen asiakkaiden tai tulkkipalveluiden kautta, joissa rekisteriä ei mainita.

Toinen vastaaja sanoi, että rekisteriin liittymisen jälkeen hän on saanut entistä enemmän oikeustulkkauksia välittäjäfirmalta.

Kolmannen vastaajan mukaan Helsingin käräjäoikeus on jo vuosia tilannut tulkit oman listansa pohjalta, ja että *niin sanottuja suoria keikkoja tulee sieltä (käräjäoikeudelta) vain silloin tällöin.*

Neljännän vastaajan mielestä rekisteriin liittyminen ei ole aiheuttanut *mitään toimeksiantojen vyöryä*, mutta vastaaja on saanut useampia suoria toimeksiantoja rekisterin kautta.

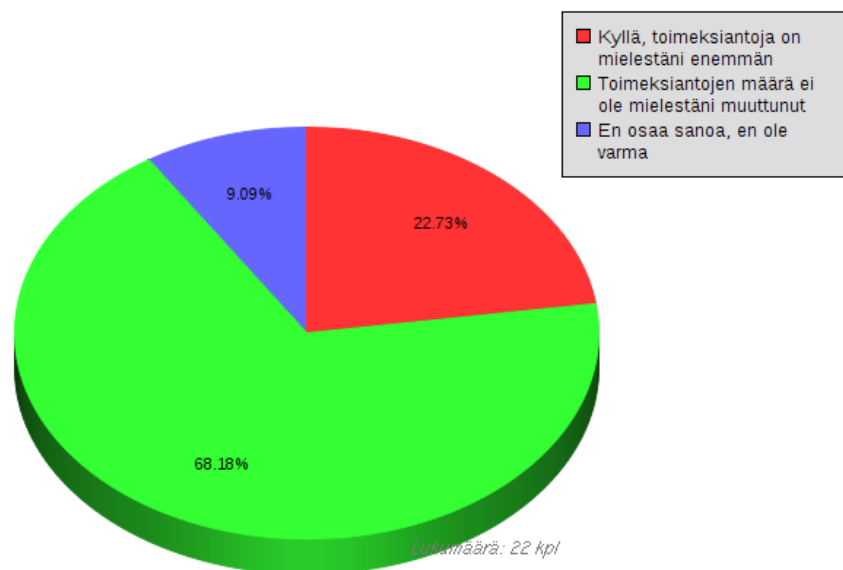
Viides vastaaja kertoi, ettei toimeksiantojen määrä ole lisääntynyt, mutta lisäsi, että *toimeksiantoja tulee useammalta taholta kuin ennen*.

Kuudes vastaaja mainitsi saaneensa pari yhteydenottoa, joiden saatesanoissa mainitaan, että hakija on löytänyt tulkin oikeustulkki rekisterin kautta.

Muut vastaajat tarkensivat, että oikeustulkkauksia on tullut lisää, viittasivat edellisen kysymyksen tarkennukseen tai kommentoivat, että toimeksiantoja oli jo ennestään runsaasti.

Koetteko että työtoimeksiantojenne määrä on kasvanut oikeustulkki rekisteriin liittymisen jälkeen?
Toimeksiantojen määrä

Vastausten suhteellinen jakauma

Taulukko 4: Tulkkien työtoimeksiantojen määrän muutokset.

7. Pidätkö oikeustulkki rekisteriä hyödyllisenä ja hyvänä järjestelmänä?

Vastaus	Vastaajia
Kyllä	12
En	4
En osaa sanoa	6

Kaikki kyselyyn osallistuneet vastasivat seitsemänteen kysymykseen. Vastaajista kaksitoista (12) piti oikeustulkkierekisteriä hyödyllisenä ja hyvänä järjestelmänä, neljän (4) vastajaan mielestä taas puolestaan tulkkierekisteri ei heidän mielestään ole hyvä ja hyödyllinen. Kuusi (6) vastaajaa sanoi, ettei osaa sanoa.

Tähänkin kysymykseen saatiin runsaasti lisätietoa ja tarkennuksia.

Yksi vastaajista sanoi rekisterin itsensä olevan *sinänsä hyvä ja tarpeellinen, mutta niin kauan kuin toimeksiantajat eivät käytä rekisteriä, rekisteröinnin maksu yksittäiselle tulkille on kohtuuton.*

Toinen vastaaja kommentoi rekisterin olevan välttämätön ja hyvä laadun varmistamiseksi, mutta sen tulisi olla laajempi ja velvoittaa tilaajia enemmän.

Kolmas vastaaja sanoi rekisterin olevan hyödyllinen siksi, *että se varmistaa rekisteröityjen tulkkiensa saaneen asianmukaisen koulutuksen.*

Viidennen vastaajan mielestä tuomioistuimien tulisi hyväksyä tulkeiksi ensisijaisesti oikeustulkkierekisteriin kuuluvia tulkeja.

Kuudennen vastajaan mielestä rekisteri olisi ehdottoman loistava, tarvittava, hyvä, sekä EU-direktiivien vaatima järjestelmä, jos relevantit toimijat tilaisivat tulkit suoraan sitä kautta, eivätkä isojen tulkki-firmojen kautta.

Seitsemäs vastaaja piti tulkkierekisterin ajatusta hyvänä, mutta ei ollut ihan ymmärtänyt keitä varten rekisteri on perustettu. Vastaaja sanoi saaneensa tulkkaustoimeksiantoja ainoastaan muutamalta tulkki-firmalta, joiden listoilla on. Vastaaja lisäsi lähettäneensä yhteystietonsa Helsingin käräjäoikeudelle ja kertonut olevansa rekisterissä, mutta käräjäoikeus ei ole ottanut häneen suoraan yhteyttä kertaakaan.

Kahdeksas vastaaja kommentoi, että *järjestelmä olisi hyvä jos tulkit tilattaisiin sen kautta*. Vastaaja tarkensi, että hänen mielestään *oikeustulkkausten kilpailutus vesittää koko rekisteriä*.

Yhdeksäs vastaaja sanoi rekisterin ohjaavan toimijoita käyttämään koulutettuja tulkkeja, mutta että se voisi olla tilaajan suhteen sitovampi. Vastaaja myös kommentoi rekisterin hinnan olevan turhan suuri, varsinkin toistuvana kuluna.

Kymmenes vastaaja kertoi, että pitäisi rekisteriä hyödyllisenä, jos se olisi asiakkaiden tiedossa. Vastaaja koki, ettei rekisteri palvele tällä hetkellä ketään. Vastaaja lisäsi, ettei hänen mielestään suurin osa toimivista oikeustulkeista ole rekisterissä. Lopuksi vastaaja kommentoi alan töiden olevan tällä hetkellä *kilpailutettu Hanselin kautta, jossa hinta ratkaisee*.

Yhdestoista vastaaja ehdotti rekisteriä ja viranomaiskäytäntöä kehitettäväksi *siten, että rekisterit* (vastaaja tarkensi tässä kohtaa tarkoittavansa myös auktorisoitujen kääntäjien rekisteriä) *olisivat tosiasiallisesti suoraan viranomaisten käytössä EU-direktiivin tarkoittamalla tavalla*. Vastaaja lisäsi, etteivät kilpailutuksen mukanaan tuomat alihankintaketjut tuo mitään lisäarvoa tulkkauksen laadulle tai oikeusvarmuudelle.

Kahdentoista vastaajan mielestä rekisteri *ei nykymuotoisena toimi lainkaan*, mutta piti jonkinlaisen rekisterin olemassaoloa ehdottoman tärkeänä. Vastaaja tarkensi *ettei rekisterin tulisi olla piilotettuna OPHn verkkosivuille, eikä suhteettoman kallis tulkeille kuten se tällä hetkellä on*.

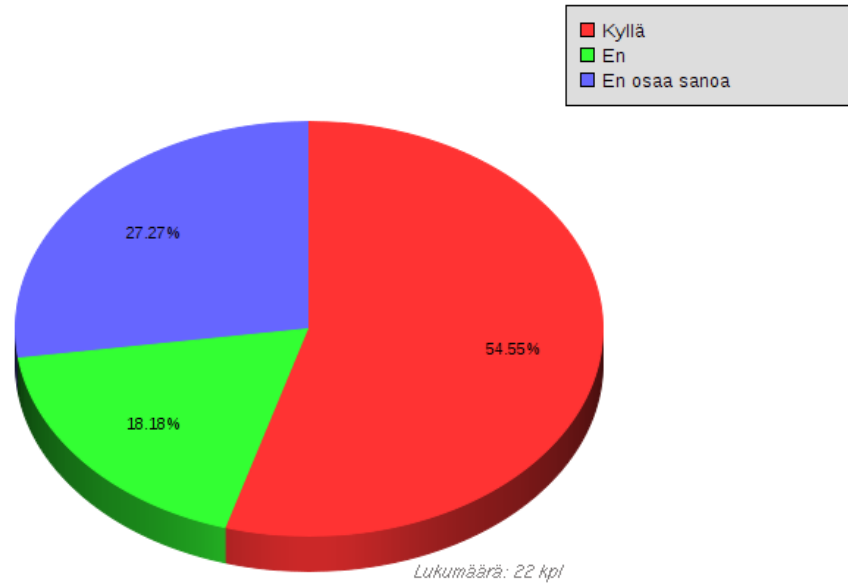
Kolmastoista vastaaja piti rekisteriä ehdottoman tärkeänä. Vastaajan mukaan rekisteri on omiaan ylläpitämään ja parantamaan tulkkauksen laatutasoa Suomessa, jota vastaajan mukaan kilpailutukset ja alan valvomattomuus ovat ajaneet rajusti alaspäin.

Pidättekö oikeustulkkierekisteriä hyödyllisenä ja hyvänä järjestelmänä?

-

Vastausten suhteellinen jakauma

Taulukko 5: Tulkkien mielipide rekisterin hyödyllisyyteen ja toimivuuteen

8. Onko oikeustulkkierekisteri mielestänne toimiva?

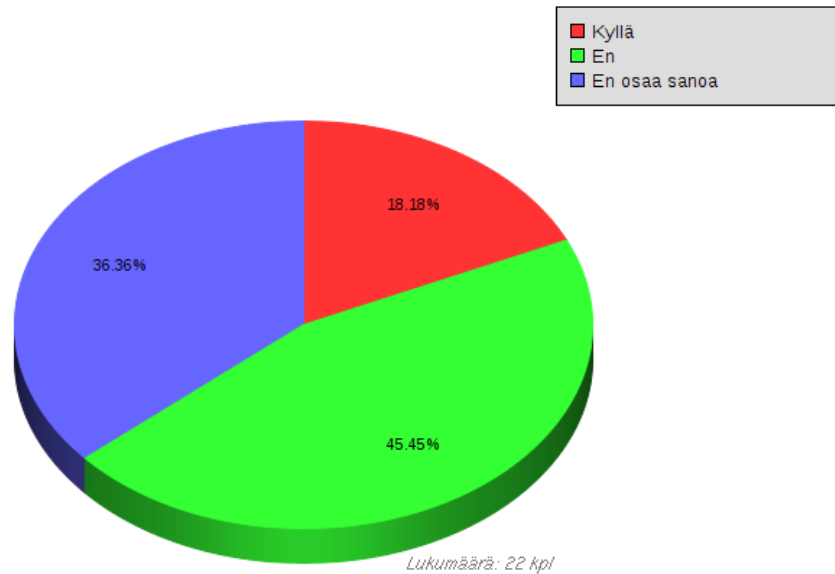
Vastaus	Vastaajia
Kyllä	4
Ei	10
En osaa sanoa	8

Kaikki kyselyyn osallistuneet vastasivat kahdeksanteen kysymykseen. Vastaajista neljä (4) piti oikeustulkkierekisteriä toimivana, kymmenen (10) taas sanoi, että oikeustulkkierekisteri ei heidän mielestään ole toimiva. Kahdeksan (8) vastaajaa ei osannut sanoa, onko rekisteri heidän mielestään toimiva vai ei.

Vastaajista siis vain 18.8 % piti rekisteriä toimivana. 45.45 % ei pitänyt rekisteriä toimivana, ja 36.36 % ei osannut sanoa.

Onko oikeustulkkierekisteri mielestänne toimiva?

Vastausten suhteellinen jakauma

Taulukko 6: Tulkkien mielipide rekisterin toimivuuteen

Tämä on mielenkiintoinen huomio rinnastettuna edellisiin kysymyksiin. Monet tulkit siis pitävät rekisteriä hyvänä ja hyödyllisenä järjestelmänä (taulukko 5) ja että se on tärkeä lisäarvon tuoja tulkin roolin varmistamiseksi koulutettuna asiantuntijana ja ammattilaisena. Valtaosa tulkeista ei kuitenkaan pidä rekisteriin liittymistään tällä hetkellä kannattavana (taulukko 3) eikä toimivana (taulukko 6). Rekisterijärjestelmässä olisi siis selvästi paljonkin kehitettävää erityisesti tulkkien kannalta.

9. Miten sitä (oikeustulkkierekisteriä) voisi kehittää?

Vastaus	Vastaajia
Viranomaisten informoiminen	5
Viranomaisten velvoittaminen rekisterin käyttöön	4
Rekisteristä tiedotus ja mainostaminen	5
Tulkkiprofiilin rakentaminen rekisteriin	1

Verkkosivujen kehitys ja päivitys	1
Rekisteröintimaksun tarkastaminen	4

Kyselyyn osallistuneista viisitoista (15) vastasi avoimeen yhdeksänteen kysymykseen. Yllä olevassa taulukossa yksi vastaus voi sisältää useamman listatuista vaihtoehtoista.

Vastaajat peräänkuuluttivat yllä listattuja asioita useimmiten. Eniten, viisi (5) vastaajaa sanoi, että rekisteriä tulisi kehittää informoimalla viranomaisia enemmän rekisterin olemassaolosta, sekä kouluttamalla viranomaistahoja rekisteristä.

Viisi vastaajaa sanoi myös, että rekisteriä voisi mainostaa ja markkinoida enemmän, jotta tahot ja asiakkaat olisivat tietoisia sen olemassaolosta.

Neljän vastaajan mielestä rekisteriä tulisi kehittää velvoittamalla viranomaiset käyttämään sitä tulkkipalveluiden hankkimiseen oikeustulkkausissa. Yksi vastaaja vastasi, että *esim. maahanmuuttovirasto tilaa mieluummin asioimistulkkveja kuin oikeustulkkveja, koska se on halvempaa.*

Rekisterin hinta mainittiin myös vastauksissa. Neljä vastaajaa sanoi, että rekisterin hinta on turhan korkea, ainakin toistuvana maksuna.

Yhden vastaajan mukaan oikeustulkki rekisteriin voisi rakentaa myös tulkkiprofiilin, josta ilmenisivät tulkin erityisosaamisen alat sekä/tai tuomioistuinkokemus. Tähän osioon voisi olla pääsy vain esimerkiksi tuomioistuimilla, jotka voisivat näin vaikuttaa sopivimman tulkin valitsemiseen. Vastaajan mielestä tällainen motivoisi tulkkeja hankkimaan lisäkoulutusta tai perehtymään tiettyyn alaan tarkemmin.

Toinen vastaaja ehdotti myös, että rekisterin verkkosivut tulisi päivittää ja uudistaa, eikä rekisteriä pitäisi piilottaa pienen linkin taakse OPH:n verkkosivuille.

10. Suostutteko lyhyeen haastatteluun aiheesta?

Vastaus	Vastaajia
---------	-----------

Kyllä	17
En	5

Kahdeksanteen kysymykseen vastasivat kaikki kyselyyn vastanneet. Pyysin varmuuden vuoksi suostumusta haastatteluun, mikäli en saisi alkuperäisiä haastattelujani suunniteltua. Valtaosa vastaajista, seitsemäntoista (17) vastaajaa, sanoi suostuvansa haastatteluun. Halukkuudesta voidaan päätellä tutkimuksen aiheen olevan selvästi tulkkien mielestä tärkeä, ja että he haluavat auttaa sen kehityksessä. Lopun vapaamuotoinen Muuta-osio sisälsi myös paljon vastauksia, jotka tukevat tätä päätelmää.

11. Muuta.

Yhdeksän (9) vastaajaa halusi vielä antaa lisätietoa tai jotain muuta kommenttia. Kolme vastaajaa kommentoi aiheen hyödyllisyyttä, toivotti onnea tutkimukseen tai kiitti yhteydenotosta.

Yksi vastaaja kommentoi olleensa *varsin skeptinen rekisterin hyödyistä tulkkausmäärien suhteen*, mutta kommentoi rekisterin kuitenkin olleen hyödyllinen. Vastaaja lisäsi, että *rekisterissä on vielä paljon kehittämistä niin käyttöön kuin oikeustulkkien koulutukseenkin liittyen*.

Toinen vastaaja peräänkuulutti oikeustulkkausten laatua ja laadunvalvontaa Suomessa. Rekisteri on vastaajan mielestä *vain pieni osa sitä, ja ehkä auttaa ajan kanssa*. Tulkkien välittämistoiminnan tulisi olla luvanvaraista, *Valvira-tyyliin*. Vastaaja kommentoi nykyisen markkinatilanteen olevan *aivan villi ja valvoton. Se on pelottavaa ja monien oikeusturva vaarantuu*. Vastaaja kommentoi lisäksi, että koki uhkana *karvalakkitulkkiälyyden tarjoamat pseudokoulutus - ja työhöjohtajailaisuudet, jonka johdosta täysin kouluttamattoman henkilöt mainostavat itseään sijaistraumatisoitumiseksperteinä, kriisivalmentajina ja ties minä*.

Kolmas vastaaja esitti suuren toivomuksensa siitä, että tahot joita varten rekisteri luotiin, rupeaisivat oikeasti käyttämään sitä tai ainakin vaatimaan tulkeilta koulutusta. Vastaaja kommentoi tulkkialan olevan *edelleen villi, ja yksittäiset tulkit kilpailun (sic) alle rusementa*.

Neljäs vastaaja kommentoi rekisterin kallista hintaa, mikäli sille ei saa katetta. Vastaajan mukaan *korvaus oikeustulkkauksesta tulisi yhdenmukaistaa koko Suomessa, ja käräjäoikeudet tulisi velvoittaa pelaamaan samoilla ”pelisäännöillä”*. Tulkkitoimistot, mikäli sopivan tulkin löytäminen annetaan jatkossakin toimistoille kilpailutuksen perusteella, tulisi sitouttaa käyttämään ensisijaisesti rekisteristä löytyviä tulkkeja. Vastaajan mukaan tämä motivoisi pätevien oikeustulkkiensa hakeutumista oikeustulkkierekisteriin, ja toisaalta varmistaisi, että tulkkitoimistot olisivat kilpailussa ”samalla viivalla”.

Viides vastaaja sanoi tämän pro gradu -tutkimuksen kyselyn olevan ensimmäinen kerta, kun hän sai yhteydenoton oikeustulkkierekisterin kautta. Vastaaja oli toiveikas, että rekisteri saataisiin toimimaan tulevaisuudessa. Hän myös lisäsi kokevansa OEAT:n suorittamisen olleen kannattavaa, ja että *siitä oli paljon hyötyä myös kokeneelle tulkille*.

Kuudes vastaaja sanoi, että rekisterissä on todella paljon parannettavaa. Vastaaja epäili, että *rekisteri taitaa tällä hetkellä hyödyttää vain rekisteriin liittyvien lauta-, neuvottelu- ja muiden kuntien jäseniä, ja että rekisterin näkymättömyys palvelee vain tulkkeja välittävien toimistojen etua*. Vastaaja kahden tahon kärsivän tilanteesta, sillä *toimeksiantajat valittavat tulkkauksen laadun yleisestä romahtamisesta*. Ratkaisun ongelmaan, oikeustulkkierekisteri, oli vastaajan mielestä nykymuodossaan väärän mallinen.

4.2 Kysely Käräjäsihteereille ja oikeudessa työskenteleville

Kysely käräjäsihteereille ja oikeudessa työskenteleville sisälsi yhteensä 7 kysymystä. Kyselyyn vastasi viisi (5) vastaajaa kahdestakymmenestä yhdestä (21), jolle kysely lähetettiin.

1. Oletteko tietoinen Suomen oikeustulkkierekisterin olemassaolosta?

Kyllä	4
Ei	1

Valtaosa vastanneista (4) oli tietoinen oikeustulkkierekisterin olemassaolosta, ja vain yksi vastaaja ei tiennyt siitä. Sikäli yllättävää, että rekisterin pääsääntöisistä käyttäjistä kaikki eivät tunne sitä.

2. Käytättekö oikeustulkkierekisteriä hankkiessanne tulkkeja oikeudenkäynteihin?

Vastaajista 4 vastasi ettei käyttänyt oikeustulkkierekisteriä, yksi sanoi käyttävänsä sitä. Valtaosa vastaajista (80 %) ei siis kyselyn perusteella käytä rekisteriä.

Taulukko 7: Käräjäoikeuden työntekijät, rekisterin käyttö

3. Jos vastasitte ei, mitä keinoja käytätte?

Vastaus	Vastaajia
Omaa listaa/oikeuden listaa	2
Suositteluita/hyviä tulkkeja	1

Neljä vastaajista ilmoitti ettei käytä oikeustulkkierekisteriä, ja osa vastasi kysymykseen 3. Kaksi vastaajista sanoi käyttävänsä *joko pakkokeino-osaston ylläpitämää luetteloa* tai *käräjäoikeuden omaa tulkki luetteloa*. Yksi vastaaja sanoi

käyttävänsä pääosin *suositeltuja tulkkeja ja hyväksi havaittuja tulkkeja.*

4. Jos vastasitte kyllä, käytättekö lisäksi joitain muita keinoja tulkkien hankkimiseen oikeustulkkierekisterin lisäksi?

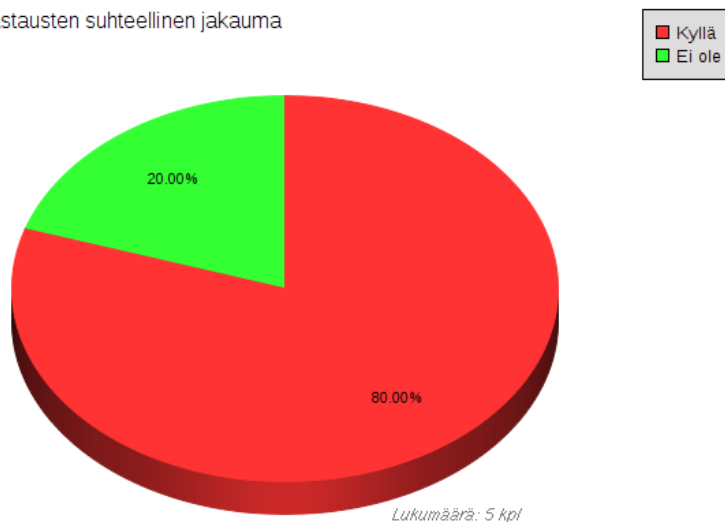
Vain 1 vastaaja vastasi tähän kysymykseen. Vastaaja kertoi käyttävänsä oikeustulkkierekisterin lisäksi tulkkitoimistoja tulkkien hankkimiseen.

5. Onko teillä ”luottotulkkeja” tai ”luottotoimistoa” joille/jonne soitatte aina ensimmäisenä, kun tarvitsette tulkkipalveluita?

Valtaosalla vastanneista (4 kpl) on luottotulkkeja, joille soitetaan aina ensimmäisenä tarpeen vaatiessa. Yhdellä vastaajista ei ollut luottotulkkeja (hän kuitenkin ilmoitti, ettei käytä tulkkierekisteriä vaan osaston omaa listaa tarvittaessa).

Lisätietoa-kohdassa yksi vastaaja sanoi, että tilaa *useimmiten aiempien kokemusten mukaan hyväksi havaittuja tulkkeja.* Toinen vastaaja sanoi, että *aina pyritään saamaan ensisijaisesti hyväksi tietty tulkki.*

Vastausten suhteellinen jakauma

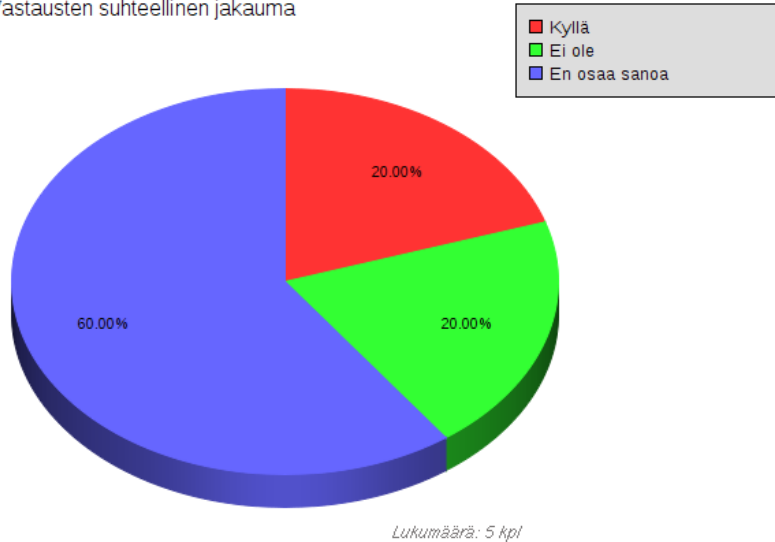

Taulukko 8: Käräjäoikeuden työntekijät, luottotulkit ja toimistot

6. Onko oikeustulkkierekisteri mielestänne toimiva?

Vastaajista yksi piti oikeustulkkierekisteriä toimivana. kolme vastaajaa ei osannut sanoa, ja yksi vastaaja vastasi, ettei rekisteri ole hänen mielestään toimiva. Ei - vastaaja oli ainoa, joka ilmoitti käyttävänsä tulkkierekisteriä.

Vastausten suhteellinen jakauma

Taulukko 9: Käräjäoikeuden työntekijät, rekisterin toimivuus

7. Miten rekisteriä voisi kehittää?

Tähän kysymykseen vastasi kaksi vastaajaa. Toinen ei osannut sanoa rekisterin kehittämisestä mutta kommentoi, että rekisteri voisi olla helpommin löydettävissä. Vastaajan mukaan hakutoiminto vaikutti selkeältä. Vastaaja lisäsi myös, että *käräjäoikeudessa oikeusrekisteristä ei ole juurikaan edes puhuttu*, ja uskoi, ettei henkilökunnasta suurin osa ei osannut edes ajatella tällaisen rekisterin käyttämistä apuvälineenä.

Toinen vastaaja kommentoi, että *rekisteriä voisi kehittää hankkimalla siihen enemmän tulkkeja ja tulkattavia kieliä*. Kuitenkin tämän kyselyn tulosten perusteella tulkkien hankkiminen rekisteriin estyy suurilta osin rekisterin itsensä johdosta, ja sen hinnan takia.

8. Suostuisitteko lyhyeen haastatteluun aiheesta, mikäli se tulisi tarpeeseen?

Yksikään vastaajista ei suostunut haastatteluun.

9. Muuta?

Yksi vastaaja halusi lisätä, että *on ollut tilanteita, joissa on selvinnyt ettei tulkki käännä kaikkia ja avustaa käytännössä tulkattavaa (sic)*. Avustamisella varmaan tarkoitetaan tässä sitä, että tulkki on vastaajan mielestä puolueellinen ja tulkattavan ”puolella”.

4.3 Yhteenveto vastauksista

Valtaosa tulkeista on liittynyt tulkkirekisteriin kyselyn perusteella luonnollisena jatkona OEAT:n suorittamiselle, tai koska teki oikeustulkkauksia rekisterin perustamisaikaan ja halusi lisää toimeksiantoja, paremmat työllistymismahdollisuudet tai aseman alalla. Yleisesti tulkkien asenteet rekisteriä kohtaan liityttäessä ovat olleet toiveikkaat, ja ne ovat sisältäneet toivomuksen työtilanteen parantumisesta ja kehittämisestä. Kuitenkaan odotukset eivät kyselyn tulosten perusteella ole toteutuneet.

Yli puolet vastaajista tekee oikeustulkkauksia vähintään kerran kuussa, melkein kolmasosa (6) viikottain. Voidaan siis sanoa, että kyselyn vastauksissa on paljon alan käytänteet hyvin tuntevien ammattilaisten vastauksia. Tämä voidaan tosin todeta siitäkin, että kyselyyn osallistuneet ovat kaikki oikeustulkkkirekisteriin kuuluvia, ja näin ollen täyttävät rekisterin vaatimukset pätevien oikeustulkkiensa osalta. Voidaan puhua tulkkausten ammattilaisista, varsinkin kun 18/22 vastaajaa vastasi tekevänsä tulkkausta päätoimisena työnään.

Useimmiten kyselyyn vastanneet ilmoittivat lisätietoa-kohdassa sivutoimiseksi työkseen kääntämiseen liittyvän työn, joka omalta osaltaankin tukee tulkkausta ja siihen liittyviä valmistelevia töitä. Sivutoimisena työtäkin tekevät ilmoittivat työskentelevänsä käännösosalalla tai siirtyneensä sivutoimiseksi päätoimisesta tulkkaustyöstä alan tilanteen vuoksi (2 vastaajaa).

Rekisteriin liittymisen kannattavuus jakoi vastaajia. Hiukan yli puolet, 59.09 % vastaajista (13 vastaajaa), piti rekisteriin liittymistä kannattamattomana. Loput, 40.91 % (9 vastaajaa) taas piti rekisteriin liittymistä kannattavana. Tähän osioon annettiin hyvin paljon tarkennuksia ja lisätietoa. Yleisesti rekisteriin liittymistä kannattavana pitäneet ovat olleet tyytyväisiä sen tuomaan statukseen pätevyyydestä

oikeustulkkauksessa tulkkifirmojen taholta (2 vastaajaa), työtoimeksiantojen määrän lisääntymiseen (1 vastaaja) ja yleisesti rekisterin ja rekisteröintiprosessin tuomiin muutoksiin. Kuten odotettua, tyytymättömillä vastaajilla oli enemmän palautetta kuin tyytyväisillä tässä kysymyksessä.

Suurin osa rekisteriin tyytymättömistä moitti rekisterin korkeaa hintaa tulkeille, sitä ettei rekisteri velvoita tilaajia, ja sitä että rekisteriin liittymisen jälkeen odotus siitä, jotta rekisteröity tulkki saisi toimeksiantoja ei ole toteutunut. Valtaosa vastaajista (15 vastaajaa) sanoikin, etteivät he koe, että toimeksiantojen määrä olisi kasvanut rekisteriin liittymisen jälkeen. Vain viisi (5) vastaajaa koki toimeksiantojen määrän kasvaneen. Vastaus on linjassa käräjäoikeuden työntekijöiden kyselyyn, jossa 80 % vastasi ettei käytä rekisteriä. Vastausten perusteella siis käräjäoikeus on tietoinen rekisteristä (neljä vastaajaa viidestä) mutta se ei käytä sitä tulkkien hankkimiseen. Rekisteriin siis ei ole ollut kannattavaa liittyä valtaosan mielestä, mutta monet tulkit sinnittelevät rekisterissä sillä toivomuksella, että se muuttuisi kannattavaksi tulevaisuudessa. Vähemmistö rekisteriin liittyneistä tuntuu hyötynneen siitä, mutta pitäisi tutkia johtuuko hyöty tulkkien muista kontakteista, kuulumisesta jo vanhastaan kyselyvastauksissa esiin tulleisiin ”laitosten omiin listoihin”, tai tulkkien vanhoista kontaktiverkostoista.

Seuraava kysymys koski sitä, toimiiko oikeustulkki rekisteri. Tulkki kyselyn osalta 10 vastaajaa sanoi ettei rekisteri toimi, kahdeksan ei osannut sanoa, ja vain neljä vastaajaa piti rekisteriä toimivana nykyisessä muodossaan. Käräjäoikeuden työntekijöiden kohdalta yksi piti rekisteriä toimivana, yksi ei, eivätkä muut osanneet sanoa.

Tämä viestii sitä, etteivät työntekijät itsekään tunne rekisteriä tai tiedä miten sen pitäisi toimia. Ei-vastauksen antanut työntekijä oli myöskin ainoa, joka kertoi käyttävänsä rekisteriä. Muut vastaajat sanoivat käyttävänsä omia luottotulkkejaan (4 vastaajaa) tai osaston omaa listaa (2 vastaajaa). Yksi vastaaja sanoi käyttävänsä tulkkitoimistoja. Rekisteri on selvästi taustalla toimiva asia, johon käräjäoikeudet eivät ole reagoineet, vaan jatkaneet toimintaansa kuten ennenkin, tai tulkinneet Hanselin kilpailutuksen tulosta ja sen velvoitteesta tilanneet tulkkinsa suurilta toimittajilta, jotka sitten hankkivat tulkkinsa omien käytäntöjensä mukaan.

Rekisterin kehittämisestä tuli myös paljon vastauksia tulkkien kyselyssä. Myös käräjäoikeuden kyselyssä annettiin vastauksia rekisterin kehittämiseen. Käräjäoikeuden työntekijöiden palautteessa toivottiin rekisterin löydettävyyden parantamista. Samaa sanottiin tulkkien kyselyssä; rekisteri on piilossa OPH:n verkkosivuilla pienen linkin takana, kuten kappaleessa 2.4 mainitaankin. Toinen vastaaja sanoi, että rekisteriä voisi kehittää hankkimalla siihen enemmän tulkkeja ja tulkattavia kieliä. Vastaus on ristiriidassa sen osalta, että useat tulkit mainitsivat rekisterin korkean hinnan haittana liittymiselle. Varsinkin kun jokaisen kielen rekisteröinti viideksi vuodeksi maksaa erikseen, tulkit olivat haluttomia rekisteröimään muita työkieliään, kun selviä ”etuja” tai hyötyä ei välttämättä ollut havaittavissa aiempien kokemusten perusteella. Rekisteröinti on vain yksi maksu lisää, ja ”vedonlyönti” sen puolesta, että sen kautta voisi saada tuloja.

Tulkeilla oli paljon vastauksia ja kommentteja rekisterin kehityksestä. Yleisesti haluttiin, että viranomaistahoja informoitaisiin rekisteristä enemmän (5 vastaajaa). Tämä on linjassa toisen kyselyn vastauksiin, joiden mukaan käräjäoikeuden työntekijät eivät osaa arvioida, toimiiko rekisteri eivätkä he käytä sitä tulkkien hankkimiseen.

Tulkit ehdottivat myös paljon viranomaisten velvoittamista rekisterin käyttöön (4 vastaajaa), sekä laajempaa tiedotusta ja mainostusta rekisteristä (5 vastaajaa). Tulkeille rekisteriin liittyminen oli selvästi ammatillinen ratkaisu, joka koettiin sijoituksena (useampi vastaava käytti lisätiedoissa sanaa *sijoitus* rekisteröintimaksun osalta.)

Neljä vastaajaa moitti rekisterin hintaa toistuvana maksuna turhan korkeaksi, ja ehdotti kehitysehdotuksen maksun tarkastamisesta. Palaan tähän seikkaan seuraavassa luvussa.

5 Päätelmät ja pohdinta

Tässä luvussa avaan kyselytuloksia ja pohdin vastaajien antamia lisätietoja, sekä pohdin haastattelu tuloksia ja vastauksia joita sain rekisteriä hallinnoivalta ministeriöltä.

5.1 Tulkkikysely

Tulkkien kyselyyn tuli tyydyttävän paljon vastauksia; yli puolet rekisterissä julkisesti olevista tulkeista vastasi. Aihe selvästi kiinnostaa tulkkeja, ja osa koki vastausten perusteella, että rekisteri saattaisi kehittyä ja muuttua tutkimuksen tulosten pohjalta.

Vastaukset tulivat kahdessa erässä; ensimmäiseen erään tammikuussa lähetetyn saatesähköpostin jälkeen vastasi 11 vastaajaa. Toiseen erään helmikuun alussa tuli 10 vastausta lisää. Kolmannella ja viimeisellä saatesähköpostilla kyselyyn tuli vain yksi vastaus lisää, joten tästä voi päätellä, että kaikki jotka aikoivat vastata ovat tehneet niin.

Tulkkien vastauksista ja lisätiedoista voidaan päätellä kaksi ryhmää. Ensimmäinen, pienempi ryhmä on ollut tyytyväinen oikeustulkkierekisteriin sekä sen toteutumiseen. Toimeksiantojen määrä on noussut, mahdollinen palkka välittäjätoimistoilta on noussut, ja tulkkierekisteri on tuonut arvostusta ja leiman pätevydestä oikeustulkeille.

Toinen, suurempi ryhmä, on tyytymätön rekisteriin. Tulkkien määrä ei ole noussut, hinta on ollut kohtuuttoman korkea, rekisteri on piilossa hakukonehaun ulottumattomissa ja odotettuja yhteydenottoja käräjäoikeudelta ei ole tullut. Asiakkaat eivät tiedä rekisteristä eikä siitä informoida missään, joten tulkki saa vähän tai ei lainkaan vastinetta 400 euron rekisteröintimaksulle. Hanselin kilpailutukset ja niiden tuomat ongelmat mainittiin useassa kohtaa, kuten yllä jo analysoinkin.

Usea vastaaja kommentoi alihankintaketjujen tehottomuutta prosessin osalta, sanoen etteivät ne tuo lisäarvoa vaan ainoastaan keräävät voittoa firmoille tulkkien kustannuksella. Tulkit haluaisivat tehdä työtään ja toimia arvostettuina asiantuntijoina, mutta moni kokee olevansa vain tuottavuuden lisäämisen ja ansainnan väline tulkkivälitysfirmoille, jotka eivät tee tulkkiaustyötä lainkaan, ainoastaan koordinoivat sitä ja keräävät siitä suuret voitot tulkkien kustannuksella, tulkkien itsensä usein jääden väliin kattamaan kuluja.

Tulkkiaustoimeksiannoista harvoin maksetaan erillisiä matkakuluja (poissulkien kilometrikorvaukset tai junaliput liikuttaessa kaupunkien välillä) tai muita

korvauksia, ja käytänteet tulkkien tilaamiseen ja palkkaukseenkin ovat muuttuneet. Aiemmin tulkille maksettiin alkavan tunnin mukaan, nyt osa firmoista on siirtynyt käyttämään puolen tunnin tai jopa viidentoista minuutin välein laskettavaa tapaa. Tämä alentaa tulkin palkkiota; siinä missä aiemmin 1 h 14 min tulkkauksesta maksettiin 2 tunnin palkkio, voi palkkio olla nykyään vain 90 min tai jopa vain 75 min osalta. Tämä on epäreilu epäkohta, sillä tulkkauksen hinta sisältää matkustusajan, valmistautumisen ja tiedonhaun tulkattavasta aiheesta, jolloin 74 min kestävän tulkkaukseen on usein tehty tulkin toimesta useinkin tunnin valmistautuminen, sekä käytetty vähintään kaksi tuntia työmatka-aikaa.

Lisäksi, tulkkauksen varaaminen tietylle päivälle usein estää muut toimeksiannot samalle päivälle, ellei toinen toimeksianto satu olemaan aikaisin aamulla ja toinen myöhään iltapäivällä. Tämä tilanne on kuitenkin hyvin harvinainen, ja sisältää aina riskin, jossa ensimmäisen toimeksiannon venyessä (varsinkin oikeustulkkauksien epävarma kesto on tässä tekijä) tulkki ei ehdi toiseen toimeksiantaansa, ja vaikuttaa näin epäluotettavalta ja epäpätevältä toisen toimeksiannon tilaajalle. Tämän riskin vuoksi tulkilla on usein kaksi vaihtoehtoa: Tulkki voi joko pelata varman päälle ja ottaa vain yhden toimeksiannon päivään, jääden mahdollisesti toimeentulon kannalta epävarmaan asemaan toimeksiantojen satunnaisuuden vuoksi, tai ottaa molemmat toimeksiannot samalle päivälle, ja toivoa että aikataulut eivät risteä tai ensimmäinen toimeksianto ei veny. Toimeksiannot tulevat usein myös hyvin nopealla aikataululla, jolloin tällaista aikataulusuunnittelua ei voi tehdä kovin pitkäjänteisesti.

Huomionarvoista on se, että suuri osa piti oikeustulkirekisteriä kuitenkin hyvänä ja hyödyllisenä järjestelmänä (12/22 vastaajaa), vaikka rekisteriin liittymisen kannattavuus oli kuitenkin negatiivisen puolella (13/22 vastaajaa). Tämä on merkki siitä, että tulkit pitävät rekisteriä itsessään hyvänä ja tarpeellisena sekä hyödyllisenä järjestelmänä, mutta kritisoiivat rekisterin toteutusta nykymuodossaan. Selvästi ongelmat rekisterissä eivät johdu siitä itsestään, vaan ristiriidasta siinä mihin se on tarkoitettu, sekä siinä miten tulkit oikeasti hankitaan oikeudenkäynteihin. Rekisteri ei nykymuodossaan varsinaisesti ole rekisteri, vaan merkki koulutuksen suorittamisesta. Tulkkitoimistot silti alihankkivat tehtäviin tulkit omien kriteereidensä mukaan, joissa hinta ja voitoin tavoittelu ovat selvästi suurimmat kriteerit. Ollakseen todellinen

rekisteri, sen pitäisi myös velvoittaa, ja mahdollisimman halpa hinta ei saisi olla ratkaiseva tekijä oikeustulkkiä hankittaessa.

5.2 Henkilökunnan ja kärjäsihteerien kysely

Kärjäsihteereiden kyselyyn ei vastannut kovin moni, vain noin neljännes kyselyn vastaanottaneista, mutta tuloksista voidaan jo päätellä jotain. Kaikki vastaukset tulivat melko lailla samana päivänä, n.24 tunnin sisällä kyselyn lähettämisestä e-lomakkeen aikakoodin mukaan. Tästä voidaan päätellä, että mailin lukeneista henkilökunnan jäsenistä väki joko vastasi kyselyyn, tai siirsi sähköpostin suoraan roskakoriin, todeten ettei aio vastata siihen lainkaan.

Kärjäoikeuden henkilökunnan vastaukset olivat sikäli yllättäviä, että vain yksi vastaaja edes käytti rekisteriä, joka kuitenkin ilmeisesti oli perustettu ensisijaisestikin henkilökuntaa varten. Rekisteri on ollut voimassa jo usean vuoden, joten alkukankeuden voisi olettaa osittain hälvenneen. Lisäksi yksi kyselyvastaajista pohti, ettei rekisteristä ”*ole juurikaan edes puhuttu*”. Tämä herättää kysymyksen siitä, onko kärjäoikeuden henkilökunnalle järjestetty koulutusta tai perehdytystä oikeustulkkierekisteristä.

Oikeustulkkija on ollut olemassa ennen rekisteriäkin, joten on luonnollista, että instituutioille, kärjäsihteereille ja laitoksille on muodostunut valmiita listoja ja rekistereitä. Siltikin rekisterin tavoite ja tarkoitus on kuitenkin edistää sellaisten oikeustulkkiä saatavuutta, joilla on riittävän laadukas tulkkaustaito (HE 39/2015). Se, että rekisteriä ei käytetä, siihen ei perehdytetä tai siitä ei ole tiedotettu tai puhuttu, viestii siitä, ettei sitä käytetä tarkoitetulla tavalla. Kärjäoikeudet soittavat tulkkinsa edelleen omien listojensa kautta tai jättävät tehtävän tulkkiyrityksille, joiden ensisijainen motivaatio ei ole oikeusturvan turvaaminen, vaan voitto firmalle itselleen.

5.3 Rekisterin kulut ja rekisteröinnin maksut

Useat tulkit arvostelivat rekisteristä tulkille itselleen koituvia kuluja. Rekisteröintimaksuksi asetettiin 400 euroa, ja rekisterimerkintä on voimassa 5 vuotta. (Hakemus oikeustulkkierekisteriin, 2019) Usea tulkki kommentoi epäilyksiä siitä, onko rekisterin aiheuttama kustannus kannattava suhteessa sen hyödyllisyyteen.

Lisäksi maksu hämmensi useita tulkkeja; maksu on suuri summa yksilölle, mutta rekisterin pienen koon takia sillä ei siltikään katettaisi suurtakaan osaa rekisterin luomista kustannuksista.

Rekisterin käsittelymaksut kattavat vain muutamia tuhansia vuodessa, mutta rekisterin kustannukset ovat varmasti paljon suuremmat, koska sitä hoitaa useampi ihminen jotka ovat kokopäiväisessä työsuhteessa. Tulkit epäilivätkin maksun tarkoitusta kun se on selvästi melko suuri kustannuserä yksilölle, muttei kuitenkaan kata rekisterin kustannuksia. Yksi kyselyvastauksista moitti maksua ”*kohtuuttomaksi yksilölle, jos välittäjät eivät käytä rekisteriä*”. (Vastaaja ei osannut sanoa onko rekisteri hyödyllinen, ja piti sitä tällä hetkellä toimimattomana).

Toinen vastaaja puolestaan kommentoi: ”*Oikeustulkki rekisteriin hakeutuminen ei ole motivoivaa, mikäli suhteellisen kalliille rekisteröitymiselle ei saa katetta*.” Vastaaja siis pitää rekisteriä hyödyllisenä järjestelmänä, mutta koki, ettei se nykyisellään ole toimiva.

Yksi vastaajista kommentoi rekisterin kuluja seuraavasti: ”*(hinta) on turhan korkea, varsinkin toistuvana kuluna*.” Rekisterin toistuvuus on sen suurin ongelma, ja jokaisen viisivuotiskauden jälkeen tulkin tulee tasapainoilla ja arvioida, kannattaako uusi rekisteröityminen ja saako tulkki rahalleen vastinetta rekisteröityessään uudelleen.

Kaiken lisäksi oikeustulkki rekisterin maksu on *kielikohtainen*, eli tulkki jolla on useampi kieli joutuu rekisteröimään jokaisen kielensä rekisteriin erikseen ja maksamaan jokaisen kohdalla uuden 400 euron rekisteröintimaksun. Tämä on mielestäni suuri ja haitallinen epäkohta, joka tulisi korjata pikimmiten. Kärjäsihteerien ja henkilökunnan vastauksistakin ilmeni toive saada tulkki rekisteriin lisää tulkkeja ja kieliä, mutta rekisterin rakenne ei ainakaan tue kielivalikoiman lisäämistä, jos jokainen kieli ”maksaa” tulkille. Tämä on selvästi päinvastainen lopputulos kuin se, mihin rekisterillä pyritään.

Lisäksi yksi oikeustulkkien kyselyyn vastanneista kommentoi kysymyksen 6 lisätiedoissa, että rekisterin isoimpia ongelmakohtia on tilanne, jossa tulkkauksia tilaavat toimijat tilaavat tulkkinsa isoilta Hanselin kilpailutuksen voittaneilta toimijoilta, jotka sitten keräävät hyödyn ja voitot tutkinnon suorittaneiden

kustannuksella, sillä tulkit maksavat tutkintonsa suorittamisen sekä rekisteröintikulut itse.

5.4 Tulkin ammattitaito ja tulkkilistat

Kuten tässä tutkimuksessa on usein mainittu, oikeustulkkaus on vaativaa ja tulkin ammattitaito ja tietämys aihepiiristä ovat ensiarvoisen tärkeitä oikeusturvan toteutumisen kannalta. Tulkit tilataan kuitenkin epävirallisilta listoilta, jotka on usein koottu työntekijöiden ja tulkkeja tilaavien tahojen toimesta aikanaan tarpeesta pala palalta. Ennen rekisterin asettamista laitoksilla ja viranomaisilla ei ollut mitään yhteistä tietokantaa pätevistä tulkeista:

Tulkkeja ja kääntäjiä tarvitsevilla viranomaisilla, kuten poliisilla, Rajavartiolaitoksella, Tullilla ja tuomioistuimilla ei ole käytössään yhtä yhteistä kääntäjä- tai tulkkierekisteriä, vaan ne käyttävät omia epävirallisia listojaan tulkeista ja kääntäjistä. (HE 39/2015)

Tämä tukisi ajatusta, että oikeustulkkierekisterin perimmäinen tarkoitus olisi nimenomaan luoda tällainen hakujärjestelmä viranomaisille, jotta laitosten ja instanssien omista epävirallisista listoista voitaisiin luopua. Näin ei kuitenkaan selvästi ole tapahtunut.

Käännösalan asiantuntijat KAJ pitää yllä hakukonepalvelua ”Etsitkö asiantuntijaa?” , jossa on oikeustulkkeja. Listoilla olevat tiedot oikeustulkkausalan osaamisesta perustuvat tulkkien omaan ilmoitukseen. (KAJ, 2019)

Myös käräjäoikeuksien, laitosten ja viranomaisten omat listat ovat luultavimmin täynnä tulkkeja, joiden tiedot osaamisesta perustuvat heidän omaan ilmoitukseensa, sekä käytännön kautta osoitettuun tietämykseen, eli hyvin suoritettuihin oikeustulkkauksiin.

Varsinaisesti mitään virallista listaa tai tilastoa tulkkien omasta ammattitaidosta ei ole olemassakaan, ja tieto siitä, onko tulkki pätevä, perustuu lähinnä tulkin omaan lausuntoon. Rekisterissä olevien tulkkien luotettavuus perustuu siis siihen, että he ovat hyväksytysti suorittaneet rekisteröintiin vaadittavat koulutukset, jotka varmistavat oikeustulkkauksessa työskentelevän henkilön osaavan tarvittavan tietämyksen työkielistään, tulkkauksesta sekä Suomen oikeusjärjestelmästä. Se ei

silti takaa, että rekisterissä olevalla tulkilla olisi minuuttiakaan kokemusta oikeustulkkauksesta, vaikka se onkin hyvin epätodennäköistä; todennäköisimmin OEAT:n tai muun oikeustulkkierekisterin vaatiman koulutuksen suorittajalla on koulutuksen valmistuessa työkokemusta oikeustulkkauksesta.

Tulkin luotettavuutta lisää myös se, onko tämä suorittanut jotain muuta tulkkaukseen liittyvää virallista koulutusta jossain yleisesti hyväksytyssä oppilaitoksessa kuten TAKK, Diak tai jokin yliopisto joka tarjoaa tulkkauksen opintoja. Myös pienissä tulkkipiireissä tutun opettajan, yhteisen tulkkituttavan tai alalla paljon tutkimusta tehneen henkilön nimen mainitseminen lisää selvästi luottamusta tulkin ammattitaidosta.

5.5 Asiantuntijahaastattelu

Kyselyn tulosten jälkeen haastattelin asiantuntijaa saadakseni selville myös, miten hyvin opetushallitus on perillä rekisterinsä mahdollisista ongelmakohtista ja kehitystarpeista. Haastateltavaksi valitsin asiantuntija Saara Kalajoen, joka vastaa oikeustulkkierekisterin ylläpidosta ja valvonnasta.

Haastattelin häntä erityisesti saadakseni lisätietoa rekisterin tulevaisuudesta, sekä selvittääkseni rekisteriä hallinnoivan tahon tietämyksen omasta rekisteristään. Kyselyiden kysymykset olivat Kalajoen mielestä hyviä ja ajankohtaisia, sekä myös hyvin ajankohtaisia opetushallituksella jossa rekisteriä hoidetaan. Kalajoen mukaan lautakunnassa, joka on myös rekisterin kontakti tulkkeihin ja tehtävän tukipilari, on olemassa hyvät yhteydet ja suoria kontakteja myös tulkkeihin. Monet nostamistani seikoista olivat Kalajoen mukaan myös opetushallituksen tiedossa ja muutoksia onkin jo luvassa. Tämä oli tutkimuksen kannalta hyvä uutinen.

Kysyessäni siitä mistä rekisterin tulkkien moittima kova hinta muodostuu, Kalajoki vastasi, että kyseessä on ministeriön maksuasetus, ns. maksullisten suoritteiden asetus, joka on voimassa aina tietyn määräajan tai toistaiseksi voimassaoleva. Kuulemma rekisteriä perustettaessa pidettiin asiantuntijoiden ja sidosryhmien kommentointi- ja kuulemiskierros, jossa annettiin paljon kommentteja erityisesti hinnan osalta ja moitittiin sen korkeutta. Silti, päätös neljästä sadasta maksuasetuksen osalta pidettiin sellaisenaan. Kalajoen mukaan lautakunta on nostanut hinnan aika-ajoin esille rekisterin perustamisen jälkeen, ja

opetushallituksella ollaan selvitetty sen tarkastamista. Kalajoki sanoo, että tarkastettuna maksu voisi esimerkiksi tulevaisuudessa olla uusimisen osalta eri hintainen kuin rekisteröityessä ensimmäistä kertaa. Tämä on lupaava kommentti, ja saattaa tarkoittaa asiantilan muutosta tulevaisuudessa.

Myös minulle yllättävänä tullut tieto maksun kielikohtaisuudesta on ollut tiedossa, ja siihen on haettu kehitystä ja ratkaisuja. Kalajoen mukaan hakemus on käsittelykohtainen, ja tähän asti on haettu yhteen kieleen kerrallaan, jolloin maksu on aina hakemuskohtainen asetuksen vuoksi. Asiaa on selvitelty, ja laki oikeustulkkierekisteristä ei mainitse maksua, sillä lakien ja asetusten täytyy olla tiiviitä toimiakseen.

Kalajoki sanoo, että asiaa on selvitelty OKM:n juristien kanssa, ja lainoppineiden viimeisimmän tulkinnan mukaan asetusta voidaan tulkita siten, että jos hakemuksella on kaksi kieliparia, *sitä* (asetusta) *voitaisiin jatkossa tulkita siten, että jatkossa useamman kieliparin rekisteröinti yhdellä hakemuksella olisi mahdollista*. Yhtään viisivuotiskautta ei vielä ole kulunut, joten tämä asia on tietenkin vasta mahdollisesti edessä. Kalajoen mukaan viisivuotiskauden ollessa lopussa tarvittaisiin silti erillinen hakemus uudelle kielelle, eli oikeustulkkierekisterin viisivuotiskautta uusittaessa uuden kielen lisääminen rekisterimerkintää uusittaessa tehtävän hakemuksen osana tuskin tulee olemaan mahdollista. Tällä hetkellä oikeustulkkierekisterissä on vain pari tulkkia, joille on merkitty enemmän kuin kaksi kieltä pätevyyksien osalta.

Kysyttäessä vastaajien peräänkuuluttamaa kehitystä tuomioistuinkokemuksen merkitsemisestä, mahdollisista tulkkinumeroista ja henkilökorteista tai ”virkamerkeistä” Kalajoella on ideoita ja tietoa asiasta. Tällaisten asioiden lisääminen vaatisi lain ja asetuksen muutosta, sillä tällä hetkellä oikeustulkkierekisteriin voidaan merkitä vain asiat, jotka asetuksessa mainitaan. Kalajoen mielestä on hyvä, että ammattilaisten keskuudessa on herännyt keskustelua siitä, minkä ammattitaidon ilmaiseminen on oleellista. *Kiinnostava avaus*, Kalajoki kommentoi ehdotusta.

Myös tulkkinumerosta, kortista tai ”virallisesta tunnuksesta” on Kalajoen mukaan keskusteltu. Tulkki on Kalajoen mukaan toimeksiannossa asiantuntijana, ja hän kommentoikin että rekisterin alkuaikoina asiasta on esitetty sekä puolesta- että

vastaa-näkemyksiä siitä, voiko tulkki olla anonyymi. Tulkkaustilanteessa tulkki kuitenkin esittäytyy, vähintäänkin tulkkina jos ei muuten. On monia jotka haluaisivat nimikortin, joka toisi oman profiilin esille. Sitten on kuitenkin tulkkeja, jotka haluaisivat vain jonkin merkin tai tunnuksen esille ilmoittamaan siitä, että merkkiä kantava henkilö on oikeustulkki. Kyseessä voisi olla tunnus, logo, nimilappu tai sen tyyppinen, Kalajoki sanoo. Tulkin roolista tiedottaminen ja asiantuntijaroolin esille tuominen olisi erittäin tärkeää selventää, ja asian selventäminen kaikille osapuolille hälventäisi tilanteen hämäryyttä ja toisi selkeyttä. Asia auttaisi myös tuomarien kanssa, joiden tuntemus tulkeista on vaihtelevaa.

Rekisterin löydettävyyys ja verkkosivut ovat myös tiedossa. Tulkkien kautta lautakuntaan ja OPM'lle on tullut paljon palautetta ja viestiä pitkin matkaa, ja Kalajoki mainitseekin, että opetushallituksella on tulossa tänä keväänä verkkosivu-uudistus. Kyseessä on kokonaisvaltainen päivitys, joka muuttaa sivujen rakenteen täysin. Uudistus on hyvä mahdollisuus nostaa rekisteriä ja hakupalvelua näkyväksi aivan eri lailla. Tämä ei ole sivuutettua tietoa. Kalajoki mainitsee että OPM:n verkkosivu-uudistus tapahtuu erittäin suotuisaan aikaan rekisterin kannalta, joka tarjoaa myös mahdollisuuden tehdä rekisterin verkkosivuista paljon käyttäjäystävällisemmät.

Rekisteriin ei myöskään löydä hakukoneella. Asiantila on haitallinen, mutta johtuu enemmänkin rekisterin suojatusta luonteesta, sillä se on rakennettu ISO-standardin mukaiseen Opintopolku-järjestelmään, jota ministeriö käyttää. Rekisteriä tuskin saadaan tehtyä hakukoneen piiriin löytyväksi tulevaisuudessakaan. Vinkkinä Kalajoki mainitsee, että järkevä tulkki linkkaisi omilla sivuillaan tai omassa työprofiilissaan oikeustulkkirekisteriin, avaisi sitä lauseen tai kaksi, ja mainitsisi olevansa rekisterissä.

Kysymykseen siitä, kenelle rekisteri sitten on tarkoitettu, vastaus on selkeä: sekä yksityishenkilöille, että viranomaisille. Tekstimuoto sivuilla on ollut Kalajoen mukaan sama jo muutaman vuoden, mutta käyttäjäkuntaa ei ole erikseen eritelty. Ideaalitapauksessa sen käyttäjäryhmiksi voivat muodostua sekä käräjäoikeudet ja kaikki oikeustahot yhtä hyvin kuin yksityisihmisetkin, jotka tarvitsevat tulkkia esimerkiksi riita-asiaan ja haluavat mahdollisimman pätevän ja korkeasti koulutetun

ammattilaisen. Vaikka rekisteri onkin muodostettu EU-direktiivin vaatimuksesta, sen hyödyt voisivat olla olemassa useille tahoille.

Rekisterin hakupalvelun toimintaperiaatteeseen Kalajoki ei ole henkilökohtaisesti lainkaan tyytyväinen. Kyseessä on Opintopolku-järjestelmä jonka sisään rekisteri on rakennettu, ja sen ISO-standardi. Hakukoneen osalta tulevista muokkauksista tai parannuksista ei ole varmuutta, sillä ne vaatisivat Opintopolku-järjestelmän muokkaamista. Myös hakupalvelun kielivalikossa on kiistanalaisia kieliä kuten murteita tai joidenkin valtioiden kielten johdannaisia, joista kuitenkin rekisterin hakupalvelu käyttää kielen nimitystä.

Yhteenvedona on selvää, että monet rekisterin ongelmat ja haasteet ovat hyvin tiedossa, ja asioita kehitetään koko ajan. Opetusministeriöllä on tulossa seminaari tulevaisuuden kehityksestä, näkymistä ja tulevaisuudesta kymmenes toukokuuta 2019, juuri tämän gradun valmistumisen jälkeen, jossa mm. tätä tutkimusta esitellään.

Rekisterin toimivuutta edistetään ja parannuksia tehdään, mutta jää nähtäväksi miten hyvin uudistukset toteutuvat, ja missä ajassa ne toteutuvat. Riskinä voi olla, että rekisterissä olevien tulkkien määrä jopa pienenee, jos tarpeeksi moni rekisterissä olevista tulkeista ei koe sitä kannattavana sijoituksena rahallisesti. Oikeustulkkaustoimeksiantoja kuitenkin selvästi saa jo nyt, vaikkei rekisterissä olisikaan.

5.6 Lopuksi

Tutkimus onnistui tavoitteissaan hyvin, ja sain paljon vastauksia rekisteriin kuuluvilta tulkeilta. Monet tahot (tulkkausalaman ammattilaiset, kollegat, opettajat yliopistolla) kommentoivat tutkimusta myös ajankohtaiseksi. Alussa esittämäni hypoteesi siitä, että rekisterissä on nykymuotoisenaan ongelmia ja ettei se tällä hetkellä palvele tarkoitusta johon se on luotu, tuntuu valitettavasti pitävän paikkansa.

Jatkotutkimusta aiheesta on tulossa, ainakin tällä hetkellä Helsingin yliopistolla on työn alla kaksi gradua, jotka käsittelevät oikeustulkkierekisteriä. Mane Alaverdyan tutkii rekisterin kehittämismahdollisuuksia harvinaisten kielten osalta. Tämä on myös omassa tutkimuksessani noussut kohde, josta varsinkin käräjäoikeuden työntekijät

mainitsivat: rekisteriin tulisi saada lisää kieliä, ja harvinaisten kielten osalta kielten saaminen rekisteriin on hankalaa, sillä OEAT-pätevöitymisiä suoritetaan vain tiettyihin kieliin, hakijoiden perusteella, eikä kaikkiin kieliin yksinkertaisesti voi pätevyitä ilman kahden vuoden koulutusta, jonka järjestäminen on ainakin tällä hetkellä epävarmaa.

Niina Nybergin tutkimus puolestaan koskee oikeustulkkauskoulutuksen toteutumista erityisesti tulkin näkökulmasta. Tutkimuksen tarkoitus on selvittää sitä, miten nykyinen koulutus on pystynyt vastaamaan erityisesti oikeustulkkauskoulutuksen selvityshankkeessa (2008) esitettyihin ongelmiin.

Myös lisää tutkimusta voitaisiin tehdä käräjäoikeuksien tulkkilistoihin ja käytänteisiin, joilla viranomaiset hankkivat ja tilaavat tulkkausta. Läpinäkyvyys aiheeseen hälventäisi tällä hetkellä alalla vallitsevaa kuvaa siitä, että on olemassa sisäpiiri, johon pääseminen takaa paremmat mahdollisuudet saada oikeustulkaustoimeksiantoja. Tällä hetkellä varsinkin nuorempien tulkkien osalta on olemassa käsitys, että näille listoille (kuten tutkimuksessakin mainittu *pakkokeinolaitoksen oma lista* tai *käräjäoikeuden oma tulkkiluettelo*) pääsy vaatisi erityisesti oikeiden ihmisten tuntemisen ja ns. sisäpiiritietoa. Vaihtoehtoisesti tutkimustyö, joka ohjaisi viranomaisia käyttämään oikeustulkkierekisteriä omien listojensa sijaan, olisi ajankohtaista.

Tämän tutkimuksen kyselydata on tallennettu säilytettäväksi tämän tutkimuksen valmistumisen jälkeenkin anonymisoiduna, ja on tarvittaessa saatavissa jatkokäyttöä varten. Kyselyissä oli paljon erityisesti tässäkin tutkimuksessa esitettyä avointa dataa kysymysten osalta ja lopun vapaa sana -osion osalta. Tulkkirekisterissä on vielä kehitettävää ja tutkittavaa.

Kyselyiden ja haastattelun perusteella oikeustulkkierekisterissä on paljon ongelmia, jotka kuitenkin ovat ainakin OPH:n ja rekisteriä hallinnoivan henkilöstön tiedossa. Korkea hinta, vähäiset tai ainakin haasteellisesti tavoitettavat hyödyt tulkille, alan epävarmuus ja alalla vallitseva hintakilpailu ja palkkatason alas painaminen tekevät tilanteesta haasteellisen. Tulkit eivät ole tyytyväisiä rekisteriin, sen suunniteltu käyttäjäkunta (viranomaiset) eivät käytä sitä, rekisteri ei sisällä tarpeeksi oikeaa tietoa tulkeista, ja siihen pääsy on hankalaa ja monimutkaisen prosessin takana, eikä

taattua tulkeille elleivät he ole suorittaneet OEAT-tutkintoa. OPH on kuitenkin tietoinen rekisterin ongelmista, ja lautakunnan ja tulkkien välillä on koko ajan kommunikaatiota, ja kehitystä pitäisi olla luvassa. Toivottavasti tulevaisuudessa rekisteriin pääsy takaisi rekisteröidylle tulkille toimeksiantoja työssä, johon tulkki näkee kaiken vaivan pätevytyäkseen.

Oikeustulkki on korkeatasoinen asiantuntija vaativassa työssä, ei vain ansainnan väline tulkkitoimistoille ja pakollinen paha oikeudenkäynnissä, jossa asianomistajat eivät puhu Suomen tai Ruotsin kieltä. Jää nähtäväksi miten rekisteri kehittyy; tuleeko siitä apuväline viranomaisille ja tarkoitetut asiantuntijuuden tae tulkeille itselleen, vai jääkö se vain EU-direktiivin asettamien velvoitteiden kumileimasimeksi, jossa rekisterissä olevat maksavat kulut ja ottavat riskit isojen toimijoiden kääriessä voitot taskuihinsa, yksityisen ihmisen oikeusturvan kustannuksella.

6 Käsiteluettelo

Kuiskaustulkkkaus, (myös vieritulkkkaus, chucotage)

Määritelmä kuiskaten tapahtuva samanaikaistulkkkaus

Selite Tulkki istuu tai seisoo keskustelijoiden lähellä ja tulkkaa simultaanisesti näiden korvaan. Kuiskaten tapahtuvaa tulkkkausta voidaan käyttää vain, kun puhujia on pieni määrä ja he istuvat tai seisovat lähekkäin. Sitä käytetään pääasiassa kahdenvälisissä kokouksissa tai sellaisissa ryhmissä, joiden muutamilla jäsenillä ei ole yhteistä kieltä. Kuiskaustulkkkauksessa voidaan käyttää mikrofonia ja kuulokkeita, mutta välineet eivät ole välttämättömiä.

*Tieteen termipankki 7.03.2019: Käännöstiede:kuiskaustulkkkaus.
([https://tieteentermipankki.fi/wiki/Käännöstiede:kuiskaustulkkkaus.](https://tieteentermipankki.fi/wiki/Käännöstiede:kuiskaustulkkkaus))*

Konsekutiivitulkkkaus (myös peräkkäistulkkkaus)

Määritelmä tulkkkaus, jossa tulkattava ja tulkki puhuvat vuorotellen ja tulkki tulkkaa tekemiensä muistiinpanojen avulla.

Tieteen termipankki 7.03.2019: Käännöstiede:konsekutiivitulkkaus.
(<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Käännöstiede:konsekutiivitulkkaus.>)

Simultaanitulkkaus

Määritelmä tulkkausmenetelmä, jossa tulkkaus tapahtuu tulkattavan puhuessa

Selite Useimmiten simultaanitukkausta käytetään kokouksissa, seminaareissa ja konferensseissa. Tulkki työskentelee äänieristetyssä tulkkikopissa yhdessä vähintään yhden kollegan kanssa. Puhuja puhuu kokoussalissa mikrofoniin, tulkki kuuntelee puheen kuulokkeista ja tulkkaa viestin mikrofoniin lähes samanaikaisesti.

Tieteen termipankki 7.03.2019: Käännöstiede:simultaanitulkkaus.
(<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Käännöstiede:simultaanitulkkaus.>)

Prima vista

Määritelmä kirjoitetusta tekstistä suullisesti tehty valmistelematon käännös

Määritelmä (en) unprepared oral translation of a written text

Tieteen termipankki 7.03.2019: Käännöstiede:prima vista -käännös.
([https://tieteentermipankki.fi/wiki/Käännöstiede:prima vista -käännös.](https://tieteentermipankki.fi/wiki/Käännöstiede:prima_vista_-_käännös.))

Kieliregiimi

Määritelmä tulkkaussuunnat

Selite Tulkkaustilanteessa kieliregiimin muodostavat ne kielet, joista ja joihin tulkataan.

Tieteen termipankki 7.03.2019: Käännöstiede:kieliregiimi.
(<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Käännöstiede:kieliregiimi.>)

OEAT

Määritelmä Oikeustulkkauksen erikoisammattitutkinto

(https://www.oph.fi/download/149846_Oikeustulkin_erikoisammattitutkinto_14_011_2013.pdf)

7 Lähteet

Karlsson, Ulla-Jill et al. *Oikeustulkkauksen selvityshanke, Asiantuntijaryhmän raportti oikeusministeriölle*, Helsingin yliopisto, 2008.

<https://sktl-fi-bin.directo.fi/@Bin/2f7d68141d951040b5cb7e629d12b64c/1540825644/application/pdf/35804/Oikeustulkkausraportti.pdf>

SKTL, oikeustulkkausohjeet 3/2011, Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto, 2001.

https://www.sktl.fi/kaantaminen_ja_tulkkaus/tyokalupakki-ammattilaiselle-ja-/oikeustulkkausohjeet/

Kammarkollegiet, auktorisoitujen tulkkien ja kääntäjien rekisteri, 2019.

<https://www.kammarkollegiet.se/en/search-authorized-interpreters>

Tanskan parlamentti, Oikeudenkäyntimenettelysäännöstö (*Retsplejeloven*), 2018.

<https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=202196>

ISRC NOU, Interpreting in the public sector – a question relating to the right to due process of law and equal treatment, Norwegian official report NOU, 2014.

https://www.regjeringen.no/contentassets/a47e34bc4d7344a18192e28ce8b95b7b/nou/sved/nou_2014_8_sammendrag_engelsk.pdf

SKTL, Oikeustulkin etiikka, Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto 2016.

<https://www.sktl.fi/@Bin/952493/Oikeustulk.16.pdf>

HE 39/2015, *Hallituksen esitys oikeustulkkipirekisteristä*, 2015.

<https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2015/20150039>

SKTL & KAJ, SKTL ja KAJ vaativat ammattitulkkien käyttöä velvoittavaksi, 2018.

<https://www.sktl.fi/?x18668=1660729>

Opetushallitus, hakemus oikeustulkkipirekisteriin, 2019.

http://www.utbildningsstyrelsen.fi/download/178297_Oikeustulkkipirekisteri_hakemus_lomake.pdf

Työ- ja elinkeinoministeriö, *Päätös oikeustulkkipirekisteristä*, kuluarvio, 2015.

<https://tem.fi/paatos?decisionId=0900908f804821b7>

EULITA, Aspects of Legal Interpreting and Translation Launch of EULITA, Antwerp Bar of Lawyers, 2009.

<https://eulita.eu/wp/wp-content/uploads/files/aspects%2026%20-%2028%20nov%202009.pdf>

Direktiivi 2010/64/EU, 2010.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32010L0064&from=NL>

Laki oikeustulkirekisteristä 1590/2015, 2015.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20151590>

Esitutkintalaki 805/2011, 2011.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110805>

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 689/1997, 2019.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19970689>

Oikeustulkirekisterin hakupalvelu, 2019.

<https://oikeustulkirekisteri.opintopolku.fi/>

Oikeustulkirekisterin sivut OPH'lla, Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2019.

https://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/oikeustulkirekisteri

Kielilaki 423/2003, 2019.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030423>

Perustuslaki, 11.6.1999/731, 2019.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

KAJ, Etsikö asiantuntijaa -hakukone, KAJ (nykyään Kieliasiantuntijat Ry), 2019.

https://www.kaj.fi/tyo_ja_ura/etsitko_asiantuntijaa

8 Summary

SUMMARY

University of Helsinki

Faculty of the Arts

English Translation

Ville-Eemeli Miettinen: The Finnish Register of Court Interpreters: Practical execution and development opportunities

Pro gradu thesis, 58 pages, summary 12 pages.

May 2018

Introduction

The aim of this thesis is to find out if the register for court interpreters in Finland, set in 2016, has succeeded in its aims, is operating in the manner it was supposed to, and is used by the officials in the capacity it was meant to be used.

Court interpreting is a challenging profession, and especially important for due process to be ensured. A good interpreter ensures that due process is followed in courtrooms for the interpreted individual, and that they are treated according to the legislation of both Finland and the EU, where they understand the proceedings and in turn is understood by the officials in their representation.

Court proceedings are a special situation, to which most individuals facing them are not prepared or familiar with. They have their own protocols, vocabularies, often unknown to laymen. In an ideal situation a court interpreter is a trained professional with the required experience and knowledge to ensure that their client's rights are followed to the letter. The situation has been quite far from ideal for long now, and in 2016 a register for court interpreters was set in place, managed by the Ministry of Education of Finland, the aim of which is to ensure that courtroom interpretation is of high quality and is undertaken in accordance with the legislation.

The stages in a courtroom situation are often complex, and the issues are often large questions in life for the individuals concerned, like questions of criminal charges, disputes in parental rights, or large disagreements often involving huge sums of money. The courtroom is a strange, intimidating environment, and all these factors coupled with the possibility that one might not understand the proceedings or be unable to express themselves could result in a catastrophic failure of our justice system. A bad or unexperienced interpreter may cause many problems and their mistakes can amount to a lot of damage.

The EU has tried to ensure that due process be followed, and that the interpretation in courtrooms would be brought under heel. The directive 2010/64/EU paved the pathway to a better future in interpreting. In this thesis, I look at the system in Finland, in place for three years, how it has operated in practice, and how it could be developed further.

The research is comprised of background information, two surveys, a specialist interview and its analysis. The first survey was conducted to the interpreters listed in the register of court interpreters. The aim of the survey was to find out if the interpreters feel that joining the register was worthwhile, has the numbers of courtroom interpreting tasks increased, and do the interpreters feel that the register is working as it should. The second was sent to the employees of the Helsinki District Court, being the aimed primary utilizers of the register. Its' aim was to find out is the register being used in its intended form and are the district court employees utilizing the register when searching for interpreters.

The research also includes analysis on how the register could be developed, along with its web search tool, in order to best reflect the aims and tasks set for it, to ensure fair practices in the interpreting sector and to avoid the situation where interpreting in the court becomes just one more petty annoyance and a required thing, obtained only when demanded, as cheap as possible.

Court interpreting

Court interpreting in Finland is defined by the Finnish Association of Translators and Interpreters as follows: Court interpreting is interpreting of speech in courtroom proceedings (SKTL 2016, translation) The interpreter is defined as a professional

with the adequate training and/or experience in interpretation (SKTL 2016, translation).

A court interpreter is thus an individual that interprets in court proceedings and should have the required level of proficiency for their task, through training or experience. In reality, interpreters can be anything but so, because most of the requirements set by legislation are only applied in criminal proceedings. In civil suits almost anyone approved by the represented party can act as an interpreter.

The situation for courtroom interpretation was surveyed in 2007, when the Ministry of Justice set a workgroup to map the situation of courtroom interpreters in Finland. The resulting report (Oikeustulkkauskeskuksen selvityshanke, 2008) was the first stage in the process to develop courtroom interpreting in Finland. The aim was to find out how interpreting in courts is handled, is it handled well enough, and was due process being followed.

The report was followed by the EU directive 2010/64/EU, followed by the legislation planned for a court interpreter register that the directive required. The Parliament's proposal for a register was presented in 2015 as HE 39/2015. There was already a process and system in place for authorized translators, and the aim was to bring interpretation up to date. The motion passed, and the legislation was set in place as planned in April 2016.

The legislation in Finland concerning interpreting is covered mainly by the Language Act 423/2003, the Criminal Investigations Act 805/2011 and the Criminal Procedure Act 733/2015. In summary, the legislation says that the authorities must provide interpretation at the cost of the state, when the language of the party involved is not Finnish, Swedish or the Sami language. The person acting as the interpreter can be an honest or otherwise capable individual with the skills required for the task.

In civil cases the legislation says nothing, and interpretation falls under the responsibility of the involved parties themselves.

The Finnish court interpreter register

The register was established on the 1st of April 2016, managed by the Ministry of Education, and the included court interpreting registry board, which decides on

adding new interpreters to the register and removing old ones. The task of the board is to decide, based on applications, on adding new individuals to the register, and to remove old members if they are found out as unfit or breaking the ethical and professional code of the profession. The board is comprised of a chairperson, a vice chair and six members (with six substitutes), with members mainly from users of courtroom interpreting services, professionals in the sector, and professionals in the teaching of translation and interpretation sector. (OPH 2018)

Legislation was also set in place. Laki oikeustulkirekisteristä 1590/2015 (The Act on the Courtroom Interpreting Register, translation not available yet) defines the board and its composition, the decision-making of the board, the requirements for interpreters to be allowed in the register, the duration of their listing in the register, and the requirements for removal from the register. The law also defines the information found in the register, and the cost of the application procedure for the applicant, 400 euros.

To be listed, an applicant must be of age and have full operational capacity. They must have completed the OEAT training (OEAT, Oikeustulkintäätöerikokisammattitutkinto, the speciality training for interpreters in courtroom interpreting) or at least 35 credits in courtroom interpretation. 15 credits of these must be on the Finnish legislation and the proceedings of officials, and 20 on the interpreting methods in courtrooms and the mastery of the working languages in interpretation. The board decreed in 2018 that two training programmes in Finland qualify; those at the Diakonia University of Applied Sciences for interpreters, and the court interpreting master's degree program in the Helsinki university's department of translation and interpreting.

The research material

The research analysed the state of the register and search tool, and I asked some colleagues working in the interpretation sector for feedback and comments. None of the people asked were in the register. The general feedback was that the register was "no good", that the courts used their own lists, the search tool was not very handy, the register obscure and not known, and that one could work as a court interpreter without being in the register. I myself work as a court interpreter and am not in the

register (at least yet, though I have completed 30+ credits in court interpretation and Finnish legislation in the University of Helsinki), so I could verify most of their feedback based on my own experiences.

The material includes two surveys with both multiple-choice and open questions. The surveys were conducted in Finnish, mainly since all interpreters in the register must master Finnish at a high level.

The survey for the interpreters in the register comprised of ten questions and an "additional information" section. The survey for the district court staff comprised of seven questions and an open "additional information" section. The questions in the first survey concerned the interpreters. I asked when had the survey-taker joined the register, how often they conduct courtroom interpretation work, whether they work part-time or full-time as interpreters, and whether they feel that joining the register was worthwhile or not. I also asked if the interpreters perceived that their amount of work orders has increased after joining the register, do they consider the register a good and useful system, does the register in their opinion work as it should, and how could it be developed.

The district court survey asked the employees if they knew about the register's existence, do they use the register to get interpreters, and if no, what means do they use. I also asked if the staff had "regulars" whom they primarily called when needing interpreters, does the register in their opinion work, and how could it be developed.

Analysis

I received a total of 22 answers out of 42 for the first survey, concerning interpreters in the register. Most interpreters had joined the register in 2017 or 2018, only two in the first year it was in place. None had registered in 2019, but this can be explained due to the survey being conducted between January and February, so not long of the year had yet passed. Since I've learned that some new members (two, according to the person in charge of the register) were approved since.

Most people, ten in total, said their joined the register after completing the OEAT training. Nine recipients said they joined to get more work as interpreters, to receive better working opportunities or a status in the business, or because they wanted to

specialize in courtroom interpretation. Most participants (14/22) reported court interpreting work at least once a month, with 6 working weekly. The rest worked less frequently, once every few months or once or twice a year. 18/22 recipients said they work full-time as interpreters, with 4 working part-time, with the other part mainly being as translators.

Most interpreters had joined the register as a natural follow-up for completing their OEAT training. Generally, the interpreters had joined for a hope of better job prospects at the time of the registers first days. However, it seems these hopes have not been fulfilled.

Only 9/22 answered that they felt that joining the register had been worthwhile, with 13 saying they felt that joining the register has not been profitable for them (table 1).

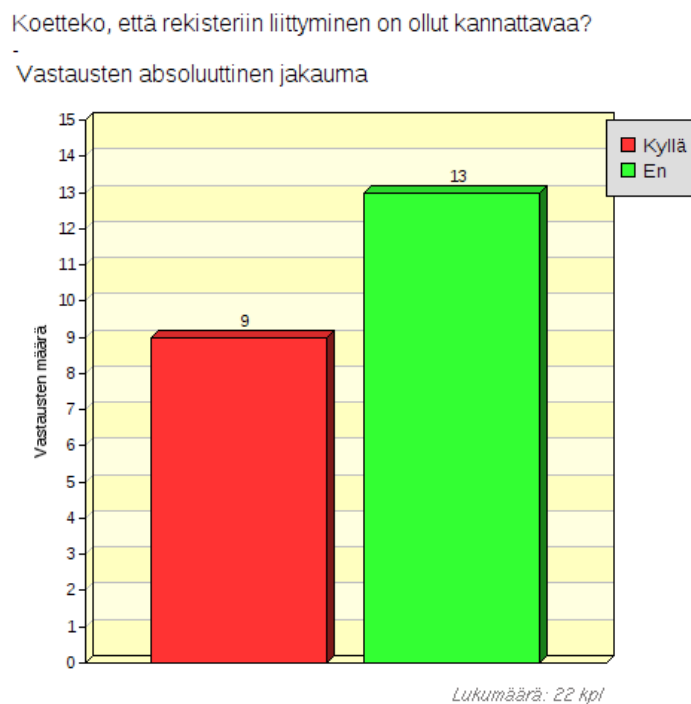

Table 1: Do you feel that joining the register was worthwhile? (YES, in red, NO in green)

This question garnered a lot of open feedback, with general atmosphere that most people felt that joining the register had not helped them secure more work but might do so in the future if things improve. For the next question, only 5/22 reported a perceived increase in jobs after joining the register, with 15/22 saying that the amount as not increased, and 2/22 saying that they were unable to evaluate. Of course, the question is a difficult one, since the interpreters themselves might have no

assurance of whether the increase in work is due to the register or not, and if the clients have found them through the register or through other channels.

Most unsatisfied with the register reported the high price to be at fault, in addition to the fact that there are no requirements to use it by any of the officials that order the interpreters to court cases.

On whether the register is good and useful, 12/22 said yes, 4 said no and 6 were unsure. Most interpreters feel like the system is good, but if the officials do not use it, the cost will remain too high for individual interpreters to remain in the system. Most agreed that the system is good for ensuring professional training for people found in it, but as evident, being in the register is not a requirement for receiving courtroom interpretation work, so it does not ensure that all interpreters in court proceedings are necessarily thus qualified.

On question 9 (Do you think the register is currently working as it should?) Most recipients either reported that they think the register does not work (10) or they are unable to evaluate (8). Only four (4) people thought the register was working as it should.

This is an interesting point of consideration. Most interpreters feel that the register is a good system and that they strongly felt that it should be in place to further validate the court interpreters' role as a highly trained professional, but that the current register is doing its' job abysmally regarding the goals. Most interpreters feel that joining the register has not been worthwhile, the register isn't working as it should work, and that the register is too expensive for the individuals concerned without any immediately apparent benefits.

On development, the most vocal opinions were that the officials should be informed more on the register's existence, they should be required to use it in procuring courtroom interpretation services, the register should be advertised more, and that the cost of registration (400 euros every five years) should be drastically reduced.

A large majority of recipients (17/22) also agreed for a follow-up interview if necessary. None were conducted, but this shows that the interpreters care about the system and wish to help in its development.

In general, the interpreters felt that the register had promise, but currently was found severely lacking in practice.

The survey for the district court staff only produced five replies of the original 20 requests sent. Only a single recipient used the register (1/5), though four out of five (4/5) recipients responded that they were aware of its existence.

Most recipients responded that they used their own lists, known or recommended interpreters, or lists supplied by the courts' departments. Most of the recipients (4/5) had "trusted interpreters" that they called first when in need of interpretation.

Only one recipient (1) thought the register was working as intended, one (1) answered no, and three (3) were unable to say. Thus, it can be concluded that the staff has no concept of whether the register is working as intended, and they do not know how it should work.

Only two recipients (2) answered the question on how the register could be developed. The first said that it could be more easily found online, and added that there has been no discussion in the district court about the register, and expressed an opinion that most court staff do not even know that it exists, or had not thought of utilising it in any manner. The second recipient said that the register could use more interpreters. Though, based on the results of this thesis, getting more interpreters into the register is prevented mainly by the register itself, mainly offset by its low price-to-benefit ratio and the fact that the requirements are strict.

A surprising fact revealed in the process of the surveys was that the 400-euro registration fee is *language-specific*, in that to register more than one language, one had to pay the large fee for each language. This is in contradiction with the aim of the register in my opinion and that of the interpreters. Also, the staff's wish to add more interpreters and languages of the register is contradicted by this fact. Another point expressed by many recipients was that currently the district courts order their interpreters from large service companies that subcontract interpreters, who have won the competitive tendering held every two years. These companies gain the main bulk of the profits, pay less to interpreters and the costs, mainly registration fees like this one and the cost of training (which is not free nor covered by any form of social security or programme in Finland) is left to be paid by the interpreters themselves.

Interview and future development

After the surveys I contacted the specialist in charge of the register, Saara Kalajoki, who works as a specialist advisor for the Ministry of Education in Finland. I mainly interviewed her to gain insight into upcoming developments, to share the results of the research and to find out how aware of the situation the Ministry is.

The questions in the surveys are good and currently visible topics according to the interviewee, and that the Ministry is aware of most of them. According to her, the board also has good ties to the professional community and the interpreters and is aware of most of the problematic issues.

Especially the 400-euro registration fee and the one language maximum per application have been points of scrutiny, and Kalajoki states that things regarding the issue might improve soon. For example, the one language maximum issue has been investigated by the Ministry's legal team, and it might be possible to register several languages with one application in the future.

Kalajoki also comments on the suggestions of the interpreter recipients to add an "interpreter number" system, a professional ID or the like in that seems like an interesting idea. Adding these kinds of things to the system would probably require a change in the legislation (mainly Act 1590/2015), since currently only the things listed in the Act and the amendment can be placed in the register. There have also been discussions for a more formal mode of interpreter recognition in work situations. There are opinions both for and against such ID's, since many interpreters wish to remain anonymous while others wish for a more public profile.

Even when the interpreter should, according to the practices in the business, introduce themselves (at least as "the interpreter" if not by name), due to the nature of interpretation situations in the judiciary system, not all interpreters wish to "go public" regarding clients. A good compromise would be a badge, ID, logo or some sort of name tag with the option to just leave it as "interpreter" being open to the individual. Still, informing of the interpreter's role, bringing their expertise as a professional and informing all parties of how interpreters operate would be a good way to clear misunderstandings and bring clarity.

The question of the register being hard-to-find, and that the web pages are out of date are also known and measures are being taken. A web page update is due to the entire Ministry this year, which also means that the pages for the register will be revamped.

In summary, Kalajoki concludes that many of the register's problems are known and that the officials are aware of the challenges the register has, and that development is taking place all the time. The Ministry has an upcoming seminar on future insights in May, just after this thesis has been submitted for publication.

Conclusion

The research succeeded in its aim quite well and received a good share of answers to the surveys. Many parties (professionals in the business, colleagues, staff at the university) commented that the research was very current and important when I started it. The hypothesis I set out with, being that the register does not, in its current format, serve the purpose it was created to serve, seems regrettably to be true.

Further research on the subject is on the way. From my own department, two studies are in the works. Mane Alaverdyan is researching the development options of the register pertaining to rare or uncommon languages, while Niina Nyberg is researching the execution of the OEAT interpreter training programme and its success, especially from the point-of-view of the interpreters themselves. The aim of the research is to find out how well the current training is addressing the problems expressed by the 2008 survey (Oikeustulkkaus selvityshanke, Helsingin yliopisto, 2008).

Another way to venture would be to research the practices that district courts and other officials have in ordering and hiring their interpreters. Research and the transparency that follows would shed light into the current situation, where it seems like that to work full-time as a court interpreter, access to a certain so-called inner circle would be required, to enter the private lists of courts and officials that are actually used in place of the court interpreter register. In contrast, research that would promote the courts to use the register in place of their own lists is another possibility.

Based on the surveys and interview the register has a multitude of problems, which the ministry seems to be aware of. A high price, little or at least contestable benefits

to the interpreters, the instability of the interpreting profession as a daily wage job, and the problems in large companies cutting down the wages make the situation challenging. The interpreters are not satisfied with the register, its' intended users (officials) are not using it, the register is lacking in the correct information on interpreters and getting yourself into the register is hard and behind a complex process. The ministry says that they are aware of the problems in the register and that communication between the interpreter community and the board is ongoing, and that development should be underway. Hopefully in the future we reach a state, where entry into the register could ensure paid work for all interpreters in it.

A court interpreter is a high-level professional in a demanding job, not just a means of earning for interpretation service agencies and a" necessary annoyance" required in a court session where the parties speak other languages than Finnish or Swedish. The future will show how things pan out. Will the register evolve into the important tool for officials and a badge of professionalism and expertise for the interpreters themselves, or will it fade into footnotes as a forced measure deemed by the EU directive, executed at the bare minimum, with the interpreters and the due process of individuals as the side getting the short end of the stick.

Appendices 1 and 2; translations of the surveys in the thesis

The survey for interpreters in the court interpreter register:

1. You belong to the Finnish register of court interpreters. When did you join it?
2. Why did you join the register?
3. How often do you work as a court interpreter? (multiple choice)
4. Do you work as a court interpreter as your primary vocation? (multiple choice)
5. Do you feel that joining the register was worthwhile?
6. Do you feel like you have received more work as a court interpreter since joining the register? (multiple choice)
7. Do you feel that the court interpreter register is a good and useful system? (multiple choice)
8. Is the register working as it should? (multiple choice)
9. How could it be developed?

10. Would you agree to a short interview on the subject, if it would be necessary?

11. Anything else you wish to add?

The survey was sent to all members in the register at the time of sending, 42 recipients.

The survey for the court clerks and staff of the Helsinki district court:

1. Are you aware of the existence of the Finnish register for court interpreters?

(multiple choice)

2. Do you use the register when you need interpreters for court cases? (multiple

choice)

3. If you answered no, what do you use to get interpreters? (optional)

4. If you answered yes, do you in addition use any other means than the register?

(optional)

5. Do you have “trusted” interpreters or a “trusted interpreter company” that you

call first when you need interpretation services? (multiple choice)

6. Is the register working as it should? (multiple choice)

7. Would you agree to a short interview on the subject, if it would be necessary?

8. Anything else you wish to add?

The survey was sent to 21 members of staff at the Helsinki district court, most of which were district court clerks.